

โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)
ระดับโครงการวิจัยย่อย (รหัส RDL 06/S)

สรุปรายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้
เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้และทักษะในการดำรงชีวิต

โรงเรียนที่ดำเนินงานในโครงการ

1. โรงเรียนธารโตวัฒนวิทย์ (รหัส 133)
2. โรงเรียนพัฒนาวิทยา (รหัส 134)

เอกสารชุดโครงการ วพร. ลำดับที่ 54
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

สำนักงานโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ดำเนินงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (ชุดโครงการ วพร.) ซึ่งประกอบด้วยโครงการวิจัยแม่บท และโครงการวิจัยย่อยจำนวน 49 โครงการ มีโรงเรียน/สถานศึกษาใน 34 จังหวัด จำนวน 135 แห่ง เข้าร่วมการวิจัยเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และแก้ปัญหาของนักเรียน รวมทั้งการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการปฏิรูปทั้งโรงเรียน

ผู้บริหารและคณะครูของแต่ละโรงเรียน/สถานศึกษา ได้ใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารและการดำเนินงานการวิจัยและพัฒนา เพื่อปฏิรูปโรงเรียนและห้องเรียน ภายใต้บริบทหรือสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ผลการดำเนินงานตามประสบการณ์การเรียนรู้ ของโรงเรียน/สถานศึกษา 135 แห่ง จึงมีความหลากหลายแตกต่างกันไป ตามจุดเน้นเฉพาะของโรงเรียน/สถานศึกษา แต่การดำเนินงานของโรงเรียน/สถานศึกษาทุกแห่ง เหมือนกันตรงการใช้โรงเรียน/สถานศึกษาเป็นฐาน ในการส่งเสริมศักยภาพและพัฒนาการรอบด้านของนักเรียน ให้เป็นไปอย่างสมดุลและเต็มความสามารถทั้งสิ้น

ในการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อย โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากนักวิชาการภายนอกโรงเรียน/สถานศึกษา ซึ่งเป็นคณาจารย์จากสถาบันครุศึกษาและศึกษานิเทศก์ รวม 66 คณะ จำนวน 133 คน เข้ามาทำหน้าที่เป็นนักวิจัยจากภายนอก ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือสนับสนุนด้านวิชาการ และร่วมเรียนรู้กับครู และผู้บริหารในโรงเรียน/สถานศึกษา โดยมีการปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาในหน้าที่ของตนควบคู่ไปด้วย

รายงานการวิจัยของชุดโครงการ วพร. ประกอบด้วย รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ของโครงการแม่บท 1 ฉบับ และรายงานสรุปของโครงการวิจัยย่อย 49 โครงการอีก 49 ฉบับ รายงานฉบับนี้เป็นรายงานฉบับหนึ่งใน 49 ฉบับ ประกอบด้วย รายงานสรุปผลการวิจัยและพัฒนาของระดับโครงการ และของระดับโรงเรียน ซึ่งหัวหน้าโครงการวิจัยย่อย หัวหน้าโครงการวิจัยระดับโรงเรียน คณะครูและคณะนักวิจัยภายนอกได้ร่วมกันจัดทำขึ้น โดยมีนักวิจัยร่วม ซึ่งเป็นผู้ประสานงานระดับท้องถิ่น ที่ทำหน้าที่ดูแลโครงการวิจัยย่อยในแต่ละภาค เป็นบรรณาธิการ และผู้สรุปสาระสำคัญนำเสนอในรายงานฉบับนี้

สำนักงานโครงการ วพร. ขอขอบคุณฝ่ายชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยในการดำเนินงานชุดโครงการ วพร. ทั้งโครงการแม่บท และโครงการวิจัยย่อย ตลอดทั้งการจัดพิมพ์รายงานฉบับนี้ และหวังว่ารายงานนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา และการวิจัยปฏิบัติการ

สำนักงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)

พฤษภาคม 2547

คำชี้แจง

รายงานฉบับนี้เป็นรายงานฉบับหนึ่งในสี่สิบเก้าฉบับ ของรายงานผลการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อย วพร. ในรายงานแต่ละฉบับ จะเริ่มต้นด้วยบทสรุปการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ระดับโครงการวิจัยย่อย ตามด้วยรายงานระดับโรงเรียน ซึ่งนำเสนอผลที่เป็นนวัตกรรมการปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน จำนวนนวัตกรรมของโรงเรียน/สถานศึกษา จะมีเท่ากับจำนวนโรงเรียน/สถานศึกษาในโครงการวิจัยย่อย วพร. แต่ละโครงการ

บทสรุปของผลการดำเนินการระดับโครงการวิจัยย่อย นอกจากจะช่วยฉายภาพรวมของกระบวนการทำงานของโครงการ โดยเน้นการเชื่อมโยงประสานการทำงานของหัวหน้าโครงการและนักวิจัยภายนอก กับผู้บริหารและครู/นักวิจัยภายในโรงเรียนแล้ว ยังได้ตอบคำถามการวิจัยระดับโครงการ เพื่อเป็นการประเมินว่าการดำเนินงานโครงการ บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยและพัฒนาหรือไม่ อย่างไร

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ปรากฏในรายงานนี้ เกิดขึ้นได้จากการรวมพลังของครูจำนวนมาก ครูทั้งโรงเรียนได้ร่วมกันคิดร่วมกันทำ มีการคิดหาวิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีการนำผลการประเมินนักเรียนไปวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และ/หรือแก้ปัญหานักเรียนอย่างรอบด้าน กระบวนการดำเนินงานนี้สะท้อนถึงความตั้งใจของครู ผู้บริหาร และผู้มีส่วนร่วมจากภายนอกในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาโรงเรียน เพื่อคุณภาพของนักเรียน

อย่างไรก็ตาม นวัตกรรมหรือผลที่นำเสนอในรายงานนี้ เป็นผลที่ได้จากการดำเนินงานในช่วงเวลาเพียง 2 ปี และการดำเนินงานมิได้เป็นไปอย่างราบรื่นโดยตลอด ทุกโรงเรียน/สถานศึกษาต้องฟันฝ่าอุปสรรค ปัญหาানাชนิด ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลที่แต่ละโรงเรียน/สถานศึกษาได้รับจึงอาจจะยังไม่สมบูรณ์ กระบวนการวิจัยและกระบวนการพัฒนายังจะต้องดำเนินต่อไป จนกว่าผลที่ได้จะเป็นที่พอใจของทุกฝ่าย

ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหาร โรงเรียน/สถานศึกษา และนักวิชาการสามารถใช้ผลการวิจัยและพัฒนาที่นำเสนอในรายงานนี้ เพื่อปลูกกระแสการปฏิบัติการเรียนรู้ของบุคลากรและนักเรียน ให้เข้มข้นและยั่งยืนตลอดไป ขณะเดียวกันก็สามารถร่วมกับครูและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ใช้ข้อความรู้จากประสบการณ์ของโรงเรียน/สถานศึกษาในรายงานนี้ เป็นฐานในการนำไปปฏิบัติจริง

การรายงานดังกล่าวข้างต้น เป็นเพียงการสรุปสาระสำคัญจากรายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการ/โรงเรียน ผู้สนใจรายละเอียดเพิ่มเติม สามารถติดต่อกับผู้จัดทำรายงานและคณะนักวิจัยของโครงการวิจัยย่อยได้ตามข้อมูลที่ปรากฏในหน้าสุดท้ายของเอกสารฉบับนี้

สำนักงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)

พฤศจิกายน 2547

บทสรุป (SUMMARY)
การวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
ระดับโครงการวิจัยย่อย
ของโครงการ วพร. รหัส RDL06/S
เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนา
คุณภาพผู้เรียนด้านความรู้และทักษะในการดำรงชีวิต

.....

1. ผู้รับผิดชอบโครงการ

- 1.1 หัวหน้าโครงการ : นายวิโรจน์ คำนึงคุณากร
- 1.2 โรงเรียนในโครงการ
 - 1. โรงเรียนธารโตวัฒนวิทย์ อำเภอยะลา จังหวัดยะลา
 - 2. โรงเรียนพัฒนาวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
- 1.3. นักวิจัยภายนอก : ผศ.กมลรัตน์ คนองเดช มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

2. ความเป็นมาของโครงการ

ตามที่โครงการ วพร.ได้ร่วมมือกับโรงเรียนในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศที่สมัครเข้าร่วมโครงการ โดยได้ดำเนินโครงการวิจัยย่อยในการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยใช้ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา ระยะเวลาการดำเนินการ 2 ปี มีโรงเรียนในจังหวัดยะลาเข้าร่วมโครงการ 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนธารโตวัฒนวิทย์ และโรงเรียนพัฒนาวิทยา โรงเรียนธารโตวัฒนวิทย์ เป็นโรงเรียนประจำอำเภอที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ตั้งอยู่ในอำเภอยะลา จังหวัดยะลา ซึ่งอยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัด และโรงเรียนพัฒนาวิทยาเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา ด้วยสภาพของที่ตั้งโรงเรียนทั้ง 2 แห่ง มีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยในการจัดการเรียนการสอนอยู่มากในชุมชน ทั้งที่เป็นส่วนราชการ สถานประกอบการ สภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถให้ผู้เรียนได้ไปเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ดังกล่าวได้ โรงเรียนทั้ง 2 โรงเรียน จึงสนใจที่จะปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน จึงได้สมัครเข้าร่วมโครงการ วพร. โดยมีจุดเน้นไปที่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านความรู้ และทักษะการดำรงชีวิต

3. ประเด็นปัญหาวิจัย

3.1 ประเด็นปัญหาวิจัยของโรงเรียนแต่ละโรงเรียนในโครงการ

โรงเรียนธาร ไตวัฒนวิทย์ : การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้และทักษะการดำรงชีวิต

โรงเรียนพัฒนาวิทยา : การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้และทักษะการดำรงชีวิต

3.2 ประเด็นปัญหาวิจัยของโครงการ : การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้และทักษะการดำรงชีวิต

4. วัตถุประสงค์ของโครงการ

เพื่อศึกษารูปแบบ กระบวนการ วิธีการ และผลการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้าน ความรู้และทักษะในการดำรงชีวิต

5. คำถามวิจัยระดับโครงการ

จะศึกษารูปแบบกระบวนการ วิธีการ และผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้และทักษะการดำรงชีวิตได้อย่างไร

6. กระบวนการดำเนินงาน

ได้ดำเนินงานตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การริเริ่มและการเตรียมการดำเนินการวิจัย และพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน มีการวางแผน เตรียมงานของแต่ละโรงเรียน แล้วนำแผนของแต่ละ โรงเรียนมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้หารือร่วมกันระหว่างนักวิจัยหลักของโรงเรียน ผู้บริหาร และนักวิจัยภายนอกโดยมีนักวิจัยร่วมเข้าร่วมให้คำแนะนำ

2. การสร้างความตระหนักและกำหนดปัญหาวิจัย

2.1 โรงเรียนในโครงการแต่ละโรง ร่วมกับนักวิจัยภายนอก นักวิจัยร่วม ประชุมครูทั้งโรงเรียนชี้แจงที่มา วัตถุประสงค์และกระบวนการดำเนินงานของโครงการ

2.2 โรงเรียนสำรวจปัญหาและความต้องการของโรงเรียน เพื่อนำมาใช้กำหนดประเด็นปัญหาวิจัย แล้วนำปัญหาวิจัยของทั้ง 2 โรง มาหลอมรวมเป็นปัญหาวิจัยของโครงการ

3. การพัฒนาบุคลากร นักวิจัยภายนอกเข้าไปมีส่วนร่วมพัฒนาครู และผู้บริหารของโรงเรียนใน 2 ด้าน

3.1 ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ ประเด็นการเรียนรู้ที่โรงเรียนเลือกเป็นจุดเน้นในการปฏิรูปและการวิจัย

3.2 ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ได้แก่การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม การจัดปัจจัยเกื้อหนุน การจัดระบบนิเทศภายใน การส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและการประเมินโครงการ

4. การวางยุทธศาสตร์ในการดำเนินการ โรงเรียนร่วมกับนักวิจัยภายนอกกำหนดยุทธศาสตร์ ได้แก่ การวิจัยและพัฒนา การพัฒนาทั้งโรงเรียน การทำงานเชิงระบบตามวงจรคุณภาพ PDCA ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมและเครือข่ายพี่เลี้ยง (โรงเรียนธารโตวิทยาคม เป็นพี่เลี้ยงให้กับโรงเรียนพัฒนาวิทยา)

5. การจัดทำแผนปฏิบัติการและแผนงานวิจัย นักวิจัยหลัก หัวหน้ากลุ่มสาระฯ ผู้บริหารร่วมกับนักวิจัยภายนอก จัดทำ

5.1 แผนงานวิจัยและพัฒนาของครู

5.2 แผนการดำเนินงานและพัฒนาของผู้บริหาร

5.3 แผนงานวิจัยและพัฒนาของนักวิจัยภายนอก

6. การพัฒนาตัวบ่งชี้วิธีการจัดการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการดำเนินงาน ได้จัดประชุมปฏิบัติการของโรงเรียนในโครงการและนักวิจัยหลัก โดยมีนักวิจัยร่วมเข้าร่วมสังเกตการณ์ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ข้อคิดเห็น

7. การจัดทำเครื่องมือวิจัย โรงเรียนในโครงการได้ร่วมมือกันจัดสร้างเครื่องมือ

8. การปฏิบัติการวิจัยและพัฒนา ปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล โรงเรียนในโครงการได้ดำเนินการปฏิบัติงานตามปฏิทินการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้โดยมีนักวิจัยภายนอกและทีมงานนักวิจัยหลักของโรงเรียน ให้การนิเทศ กำกับปรึกษาและติดตามผล โดยมีนักวิจัยร่วมเข้าไปติดตามการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ

9. การสรุปผลงานและการขยายผล

9.1 โรงเรียนแต่ละโรงในโครงการสรุปผลงานทั้งที่เป็นผลผลิต (Product) และผลการเรียนรู้ (Learning outcomes) แล้วนำผลงานของแต่ละโรงเรียนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในโครงการ

9.2 การขยายผล โรงเรียนธารโตวิทยาคม ขยายผลไปยังโรงเรียน บ้านรามง บ้านบาตา บ้านตานะแมเราะ และไทยรัฐวิทยา 94 เขตพื้นที่เดียวกัน ในลักษณะการให้แนวคิดการปฏิบัติ โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการได้ผลเพียงระดับหนึ่งเนื่องจากสภาพการณ์ในพื้นที่อำเภอธารโตไม่เอื้ออำนวย ส่วนโรงเรียนพัฒนาวิทยาต้องการดำเนินงานต่อเนื่องไปอีกระยะหนึ่ง เพื่อให้พร้อมมากขึ้นจึงจะขยายผล

10. การประเมินความสำเร็จของการดำเนินงาน ตัวแทนโรงเรียนแต่ละโรงในโครงการ ร่วมกับนักวิจัยภายนอก และนักวิจัยร่วม ได้จัดให้มีการประชุมประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ได้ดำเนินการมาตามลำดับ เพื่อสรุปเป็นภาพรวมของโครงการ

7. ผลการวิจัยระดับโครงการ

รูปแบบ กระบวนการ วิธีการ และผลการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะการดำรงชีวิต มี 2 ลักษณะ ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้การแก้ปัญหา และกระบวนการปฏิบัติ

กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะการดำรงชีวิต มีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นวางแผน ครูและนักเรียนวางแผนร่วมกัน กำหนดปัญหาที่ต้องการศึกษา/เลือกหัวข้อปัญหาที่จะศึกษา สร้างแผนที่ความคิด เลือกแหล่งเรียนรู้ กำหนดวิธีการกิจกรรมการเรียนรู้ ประสานความร่วมมือกับฝ่ายต่าง ๆ
2. นักเรียนรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ ด้วยการลงมือปฏิบัติ จากการสังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม สัมภาษณ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้
3. สรุปความรู้ตามประเด็นที่ศึกษา
4. นำเสนอผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

วิธีการที่ใช้มี 2 แนวทาง

แนวทางที่ 1 ให้นักเรียนแก้ปัญหาโดยใช้กรณีศึกษาหรือทำโครงการ โดยนักเรียนสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน วิเคราะห์หาสาเหตุ และแนวทางการแก้ปัญหาร่วมกับชุมชน (โรงเรียนธารโตวัฒนวิทย์) และวิเคราะห์เชื่อมโยงความรู้สู่แนวทางการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอิสลามการใช้กระบวนการกลุ่มในการแก้ปัญหา/ในการทำโครงการ รวมทั้งใช้การบูรณาการแบบภายในและแบบข้ามกลุ่มสาระในการจัดกิจกรรม

แนวทางที่ 2 ใช้กระบวนการปฏิบัติ เป็นการเชื่อมโยงความรู้จากภูมิปัญญาสู่ชั้นเรียนด้วยกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติ ซึ่งผู้เรียนจะต้องพัฒนาการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจ และการฝึกปฏิบัติจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจนชำนาญ และประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์เช่น กระบวนการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นการเรียนรู้วิถีชีวิตเงาะป่าชาไปการจักสานที่มีเอกลักษณ์ลวดลายดั้งเดิมของโรงเรียนธารโตวัฒนวิทย์ ในกรณีของโรงเรียนพัฒนาวิทยาซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ก็จะเป็นการเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลาม (Islamic way of life) เช่น เป็นผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาล (จากวิชากลุ่มการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี 5) การใช้อักษรภาษาอาหรับ (เป็นคำอยู่ในคัมภีร์อัลกรุอานนำมาออกแบบลวดลาย) ลงในชิ้นงานที่ผลิตขึ้น เป็นต้น

ผลการเรียนรู้ด้านความรู้และทักษะการดำรงชีวิต

ด้านผู้เรียน

1. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น

2. ทักษะการดำรงชีวิตที่พัฒนาสูงขึ้นหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา ได้แก่ การทำงานเป็นทีม การคิด การอ่าน ใฝ่รู้ ความรับผิดชอบ ความมีวินัย เจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพสุจริต (โรงเรียนธารโตวิทยาคมวิทย์) และการปฏิบัติตามหลักศาสนา (โรงเรียนพัฒนาวิทยา)
3. มีชิ้นงานจากการแก้ปัญหาและการทำโครงการ

ด้านครู

1. มีทักษะการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามจุดเน้น ที่มีการบูรณาการสาระการเรียนรู้กับชีวิตจริงและการบูรณาการกับทักษะการปฏิบัติ และการบูรณาการสู่การปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลาม(โรงเรียนพัฒนาวิทยา)
2. มีงานวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน

ด้านผู้บริหาร

ได้พัฒนาความรู้และทักษะการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การจัดปัจจัยเกื้อหนุน การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร การดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ และการติดตามประเมินผลโครงการเป็นระยะ ๆ

ด้านนักวิจัยภายนอก

ได้เรียนรู้การปฏิรูปการเรียนรู้แบบรวมพลังทั้งโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมและเกิดทักษะการนิเทศแบบกัลยาณมิตร และมีรายงานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

8. การเรียนรู้และข้อค้นพบอื่นๆ

1. ครูมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงาน จากเดิมที่ต่างคนต่างทำมาเป็นการทำงานเป็นระบบเป็นทีม จากการที่ครูได้จัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้โดยใช้การบูรณาการสาระการเรียนรู้กับชีวิตจริง และการปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลาม ทำให้ครูมีโอกาสดังกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และได้ตั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ตั้งแต่ การวางแผน การปฏิบัติ การประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไข ส่งผลให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วม ช่วยกันทำงานเป็นทีม ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง การทำงานอย่างมีระบบช่วยกันเป็นทีมจึงเกิดขึ้นอย่างค่อนข้างถาวร นอกจากนี้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีการร่วมมือกันปฏิรูปการเรียนรู้ตามจุดเน้นของโรงเรียน ระหว่างครูสอนสายสามัญและครูสอนสายศาสนา ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรก

2. จากการได้เข้าร่วมโครงการ วพร. มีผลทำให้ครูตื่นตัวในการพัฒนาตนเองและครูผู้สอนมีงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งเกิดจากการรวมพลังกันทั้งโรงเรียน ทำให้โรงเรียนได้รับความสนใจจากโรงเรียนอื่นๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง มีผลทำให้มีผู้มาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง และโรงเรียนได้รับโอกาสคัดเลือกให้เข้า

ร่วมโครงการต่าง ๆ เช่น เข้าร่วมโครงการระบบดีโรงเรียนมีคุณภาพ (โรงเรียนธารโตวัฒนวิทย์) และโครงการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามแนวทาง TOPSTAR ของสช. (โรงเรียนพัฒนาวิทยา)

3. การจัดการเรียนรู้ตามจุดเน้นของโรงเรียน นำไปสู่การพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากผู้เรียนมีประสบการณ์ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชนที่อยู่รอบตัวเด็กได้ด้วยตนเอง ได้ทำกิจกรรมหลากหลาย ไม่ใช้การรับแต่ความรู้จากครูในห้องเรียน ผู้เรียนยังได้เรียนรู้จากของจริง ได้ลงมือปฏิบัติ ได้มีจินตนาการจากสิ่งที่ได้พบเห็น ได้สัมผัส ในอนาคตนักเรียนก็จะสามารถหาความรู้ได้เอง นั่นคือการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต

4. ผลจากที่โรงเรียนเข้าร่วมโครงการ วพร. ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนมากยิ่งขึ้น เพราะชุมชนมีผลงานเป็นที่ยอมรับของสังคม

.....

โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)
ระดับโรงเรียน

บทสรุป

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้
เพื่อพัฒนาด้านความรู้และทักษะการดำรงชีวิต

ของ

โรงเรียนธารโตวัฒนวิทย์ (รหัส 133)
อำเภอธารโต จังหวัดยะลา

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

เรื่อง

การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะการดำรงชีวิต

โรงเรียนธารโตวัฒนวิทย์ อำเภอธารโต จังหวัดยะลา

1. ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

โรงเรียนมีเป้าหมายที่จะปฏิรูปการเรียนรู้ตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในหมวด 4 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ โรงเรียนจึงเข้าร่วมดำเนินงานวิจัยเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้โดยสมัครเข้าร่วมเป็นโครงการวิจัยย่อยของโครงการ วพร.ที่ได้ให้การสนับสนุนโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้โรงเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้โรงเรียนจึงร่วมกันกำหนดจุดเน้นการปฏิรูปทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตามตามแนวทางของโครงการ วพร.นั่นคือการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน : การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้และทักษะการดำรงชีวิต เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน มีแหล่งเรียนรู้รอบ ๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งส่วนราชการ สถานประกอบการของรัฐและเอกชน ตลอดจนวิทยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวเอื้อต่อการเรียนการสอนและสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้ ยังมีแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะ สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ โรงเรียนได้มีการขับเคลื่อนในเรื่องการปฏิรูปมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2540 ส่งผลให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ ครุมีการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นการสอนที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติเรียนรู้จากสภาพการณ์จริง การบริหารจัดการโรงเรียนก็มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการนำศักยภาพแหล่งเรียนรู้ของชุมชนมาพัฒนาการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ใช้วิจัยในชั้นเรียน แก้ปัญหาด้านการเรียนการสอน มีกระบวนการสอนด้วยเทคนิคที่หลากหลาย ส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ ในการดำเนินการของโครงการวิจัยย่อยตามจุดเน้นดังกล่าวข้างต้น มีโรงเรียนในจังหวัดยะลาอีก 1 โรงเรียนได้เข้าร่วมด้วย ได้แก่ โรงเรียนพัฒนาวิทยา เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม รวมเป็น 2 โรงเรียน หวังว่าโครงการนี้ได้แก่ผู้บริหารของโรงเรียนธารโตวัฒนวิทย์ นายจุมล ทองไหม่ นักวิจัยภายนอกของโรงเรียนในโครงการทั้ง 2 โรงเรียน คือ ผศ.กมลรัตน์ คะนองเดช อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ต่อมาผู้บริหารโรงเรียนธารโตวัฒนวิทย์ได้ย้ายไปรับตำแหน่งใหม่ ในขณะที่ผู้บริหารคนต่อมาปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าโครงการได้ไม่นานก็ต้องย้ายไปรับตำแหน่งใหม่ นักวิจัยภายนอกจึงทำหน้าที่หัวหน้าโครงการแทน

2. หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้

2.1 การดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนยึดหลักการและแนวคิดของชุดโครงการ วพร.

4 แนวคิด คือ

1. การปฏิรูปการเรียนรู้ตาม พ.ร.บ. คือ การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด และการปฏิรูปทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ ตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ปรับปรุง 2545) ได้กล่าวถึงทิศทางที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ตามอุดมการณ์ของหลักสูตร ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาในหมวดที่ 4 มาตรา 22 ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด จึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตน ซึ่งการที่จะให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างมีศักยภาพดังกล่าวนั้นต้องอาศัยการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งมีความหมายครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแนวคิดและการกระทำของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ ผู้เรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่เป็นประโยชน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม อันจะส่งผลให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ดีตามอุดมการณ์ของหลักสูตร

2. การปฏิรูปทั้งโรงเรียน เป็นแนวคิดที่มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันอย่างเป็นระบบ โดยมีการดำเนินการอย่างครอบคลุมในทุกองค์ประกอบของโรงเรียน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยทั่วไปการพัฒนาทั้งโรงเรียนมีขั้นตอนการดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นการสำรวจความต้องการของครูที่จะพัฒนา ขั้นสนทนาแลกเปลี่ยนความคิด ขั้นการวางแผนการทำงาน ขั้นลงมือปฏิบัติตามแผน ขั้นประเมินผลการดำเนินงาน และขั้นการปรับปรุงแผนงาน ในการดำเนินการดังกล่าว จะมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

2.1 การบูรณาการเข้าสู่ระบบงาน เป็นการนำเรื่องที่ต้องการนำเข้าสู่ระบบโรงเรียนให้เป็นภาระงานที่ทำอยู่ตามปกติ ไม่ใช่เป็นภาระเพิ่มเติม

2.2 การจัดให้ครบวงจร โดยนำเรื่องที่ต้องการปฏิรูปเข้าไปอยู่ในขั้นตอนต่าง ๆ ของระบบและภาระงาน

2.3 การพัฒนาให้ครอบคลุมทุกส่วนของระบบโรงเรียน โดยให้เรื่องที่ต้องการพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของทุกองค์ประกอบของโรงเรียน

2.4 การกำหนดปัจจัยพื้นฐาน ที่เอื้อต่อการปฏิรูปและเอื้ออำนวยต่อการทำกิจกรรม

2.5 การส่งเสริมให้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.6 การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมบนพื้นฐานของความเข้าใจ การยอมรับและตระหนักในความสำคัญ

การจัดการในลักษณะดังที่กล่าวมา ได้ครอบคลุมถึงการปฏิบัติงานที่เป็นองค์ประกอบหลักของงานในโรงเรียน คือ การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมในโรงเรียน กิจกรรมที่ทำร่วมกับชุมชน

3. การมีจุดเน้นในการปฏิรูป เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่ตั้งโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เป็นแหล่งเรียนรู้รอบ ๆ โรงเรียน มีทั้งของส่วนราชการ และแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติมากมาย ประกอบกับบุคลากรในโรงเรียนอยู่ในวัยทำงาน พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเองและช่วยกันปฏิรูปการศึกษา จึงทำให้เกิดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนที่มุ่งศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้และทักษะการดำรงชีวิต

4. การใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือ การวิจัยและพัฒนาส่วนใหญ่ในโรงเรียนมีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการวิจัยที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้วิจัยเอง เพื่อหาคำตอบมาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่เชื่อมการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้านของครู คือ งานด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย และด้านการปรับปรุงพัฒนางาน ถือว่าเป็นการพัฒนาของบุคลากรครูในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทางโรงเรียนทำให้ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่าย สามารถใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และพัฒนางานของตน จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืน

2.2 หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น

- ตัวแปรตาม : การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้และทักษะการดำรงชีวิต
- ตัวแปรต้น : การพัฒนากระบวนการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้

3. บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนธารโศกวัฒนวิทย์ตั้งอยู่ที่ตำบลธารโศก อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดยะลาเป็นโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนชนบทนอกเขตสุขาภิบาล เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 2 จัดการศึกษาในระดับช่วงชั้นที่ 3 และ 4 จำนวนนักเรียนมี 280 คน มีครู 22 คน มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ประสบการณ์การสอนอยู่ในช่วง 10-20 ปี อายุเฉลี่ยของครูอยู่ในวัย 35 ปี มีสถานภาพโสดเป็นส่วนใหญ่ ครูทุกคนเห็นความสำคัญของโรงเรียน อาจจะไม่มีความเห็นขัดแย้งกันบ้าง แต่การทำงานเพื่อโรงเรียน ทุกคนจะยอมเสียสละเวลาและเรื่องส่วนตัว มุ่งพัฒนาโรงเรียนอย่างเต็มที่ ครูทุกคนจึงมุ่งมั่นพัฒนาตนเองตลอดเวลา และมีศักยภาพสูงในการรับผิดชอบการดำเนินงาน โครงการ ด้วยเหตุนี้โรงเรียนจึงได้รับคัดเลือกเข้าร่วมโครงการต่างๆหลายโครงการ มีผลทำให้ครูมีความกระตือรือร้น พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเองตลอดเวลา สภาพชุมชนมีพื้นที่บริเวณส่วนใหญ่เป็นภูเขา ป่าไม้ และศูนย์รวมของแหล่งธรรมชาติที่หลากหลาย มีประชาชนจากหลายจังหวัดมาตั้งรกรากอยู่อาศัย ซึ่งเดิมเป็นนิคมสร้างตนเองธารโศก ชุมชนให้ความช่วยเหลือและเห็นความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ ให้การสนับสนุนส่งเสริมในการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง สภาพทางสังคม มีประชากรทั้งที่นับถือศาสนาพุทธ 36% และอิสลาม 64% คนในชุมชนอยู่ด้วยกันอย่างสันติ ประชากรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ทำสวนยางและสวนผลไม้มีฐานะยากจนไปจนถึงปานกลาง

4. วัตถุประสงค์ของนวัตกรรม

- 1. เพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนด้านความรู้และทักษะการดำรงชีวิต
- 2. เพื่อช่วยให้ครูพัฒนานักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 3. เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมครูในการพัฒนา/ปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียน
- 4. เพื่อช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียนสามารถเสริมสร้างสมรรถภาพครู และผู้บริหารโรงเรียน/สถานศึกษาในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

5. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปทั้งโรงเรียน

5.1 ยุทธศาสตร์ของครู

5.1.1 ครูใช้การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้และทักษะการดำรงชีวิต โดยครูและชุมชนมีบทบาทหลักในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ชุมชนมีโอกาสร่วมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูด้วย ในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง จะเน้นให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน โดยใช้กระบวนการศึกษาชุมชน 4 ขั้นตอน คือ

■ ขั้นเตรียมการศึกษา

ผู้เรียนกับครู ช่วยกันคิดประเด็นคำถามที่อยากเรียนรู้ กำหนดวิธีการและแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งอาจจะใช้เทคนิคเสริม หากจะต้องใช้ทักษะความสามารถอื่น ๆ เช่น ทักษะการตั้งคำถาม การใช้ภาษาคำพูด หรือบางครั้งอาจจะต้องจัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสประสานงานกับผู้ใหญ่ในชุมชนด้วยวิธีต่าง ๆ

■ ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้เรียนจะได้นำทักษะต่าง ๆ ที่ฝึกไว้ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ โดยใช้สื่อที่หลากหลายในลักษณะองค์รวมที่เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้และความสนใจของผู้เรียน คำนึงถึงการใช้สมองทุกส่วน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเสนอกิจกรรมและลงมือปฏิบัติงานจริงทุกขั้นตอนสรุปความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งให้มีปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้พยายามให้ผู้เรียนสัมผัสสิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียนให้มาก

■ ขั้นอภิปรายและสรุปข้อมูล

ผู้เรียนจะได้นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาร่วมอภิปราย เพื่อทำความเข้าใจด้วยวิธีการต่างๆ หากมีข้อมูลไม่เพียงพอต่อการสรุปและตอบคำถามในเรื่องที่อยากรู้ได้ครบถ้วน ก็จะกลับไปวางแผนเก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีกได้ หรือบางครั้งอาจจะต้องศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา ชมวิดีโอทัศน์ ค้นคว้าในห้องสมุด ทักษะที่จำเป็นได้แก่ การสรุปผลการเรียนรู้ การบันทึกข้อมูล และการสังเคราะห์ข้อมูล

■ ชี้นำเสนอผลการเรียนรู้

หลังจากที่ได้ข้อสรุปผลการเรียนรู้แล้ว นักเรียนจะต้องร่วมกันคิดหาวิธีการนำเสนอข้อสรุปหรือข้อค้นพบแก่เพื่อน ๆ หรือผู้เกี่ยวข้อง ด้วยวิธีการต่าง ๆ ทักษะที่จำเป็น ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่เกิดจาก กิจกรรมการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้สังเกตเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับให้องค์ความรู้ที่ได้รับชัดเจน เป็นการเสริมแรงและกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจหาความรู้ต่อไป

5.1.2 ครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้การบูรณาการแบบสหวิทยาการ บูรณาการภายในกลุ่มสาระฯ และข้ามกลุ่มสาระฯ

5.1.3 ครูใช้เทคนิควิธีสอนแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กระบวนการปฏิบัติ กรณีศึกษา การเรียนรู้แบบโครงงาน การเรียนรู้ตามสภาพจริง และการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา

5.1.4 ครูใช้วิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้หลากหลาย เช่น ประเมินจากชิ้นงาน การสังเกตการทำกิจกรรม การทดสอบความรู้ และให้นักเรียนประเมินตนเอง

5.1.5 ครูทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน 2 แบบ คือ แบบพัฒนาการเรียนรู้ ตามจุดเน้นของโรงเรียน และแบบแก้ปัญหา เช่น การแก้ปัญหานักเรียนเขียนบรรยายไม่ได้ และปรับพฤติกรรมของนักเรียนในการทำงานกลุ่ม โดยกำหนดบทบาทให้ชัดเจน

5.2 ยุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียน/ฝ่ายวิชาการ

การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เน้นการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายจึงมีโอกาสดำเนินการร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการ ร่วมประเมินและร่วมปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งการประสานดึงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ นอกจากนี้ผู้บริหารยังอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น จัดปัจจัยเกื้อหนุน การจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่น เป็นแบบช่วงเวลา การนิเทศแบบกัลยาณมิตร และการติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์/แนวการปฏิรูปการเรียนรู้

จะใช้ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management หรือ SBM)โดยใช้หลักสำคัญ 2 ประการคือ หลักการกระจายอำนาจ และหลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม และใช้ยุทธศาสตร์/แนวการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น คือ ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบูรณาการ การสอนโดยใช้สถานการณ์จริง การสอนโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสอนโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่น การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน และการประเมินผลตามสภาพจริง

2) กระบวนการดำเนินงานโครงการใช้วงจร PDCA คือ มีการวางแผน (Plan : P) การปฏิบัติตามแผน (Do : D) การตรวจสอบ (Check : C) และการกำหนดมาตรการ/วิธีการดำเนินงานขั้นต่อไป (Action : A)

การกระทำได้กล่าวจะต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องกันไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เป็นเสมือนวงจรที่มีการหมุนเวียนไปได้เรื่อย ๆ เพื่อให้เกิดคุณภาพอย่างต่อเนื่อง วงจร PDCA คือ วิธีการทำงานที่เป็นขั้นตอน เพื่อ ให้งานสำเร็จอย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ ผู้ร่วมโครงการหรือผู้เกี่ยวข้องจะเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของวงจร PDCA แต่จะมีส่วนร่วมมากหรือน้อยขึ้น อยู่กับบทบาทหน้าที่ของบุคคลเหล่านั้น

5.3 ยุทธศาสตร์ของนักวิชาการ/ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียน

การให้ความรู้ คำปรึกษา นิเทศและติดตามแบบกัลยาณมิตร โดยเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผนเพื่อเสนอโครงการวิจัย ร่วมพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน ร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน และร่วมติดตามประเมิน โครงการ

6. กระบวนการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

โรงเรียนธารโตวัฒนวิทย์ ได้เข้าร่วมในโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.) มีระยะเวลาในการดำเนินงาน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545- 2546 แบ่งเป็น 10 ขั้นตอนดังนี้

6.1 ขั้นการริเริ่มและการเตรียมการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียน นายจุฬพล ทองไหม ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มสนับสนุนให้คณะครูมีการพัฒนาตนเอง ได้นำเรื่องเข้าแจ้งในการประชุมประจำเดือนจำนวน 2 ครั้ง เป็นการสร้างความตระหนัก และพัฒนาผู้บริหาร ครูทุกคน ในเรื่องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การปฏิรูปการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management หรือ SBM) เป็นต้น และได้ตั้งคณะนักวิจัยหลัก จากคณะครูจำนวน 8 คน เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือครู ในการปฏิบัติงาน

6.2 ขั้นการสร้างความตระหนักและกำหนดประเด็นปัญหาวิจัย และยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

6.2.1 การสร้างความตระหนักในสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

โรงเรียนธารโตวัฒนวิทย์ ได้เข้าร่วมโครงการที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษามาตั้งแต่ก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ.2542 โครงการสำคัญที่เข้าร่วม ได้แก่ โครงการรุ่งอรุณระยะที่ 1 และระยะที่ 2 โครงการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนมีผู้บริหารต้นแบบ ปี 2545 ครูต้นแบบปี 2542 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ครูต้นแบบปี 2545 กรมสามัญศึกษา ในภาพรวมของโรงเรียนบุคลากรทุกคนได้มีการพัฒนาตนเองในการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว การดำเนินโครงการในระยะหลัง จึงเป็นเพียงการเติมเต็มในสิ่งที่ครูยังขาดเท่านั้น

6.2.2 การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนและเลือกประเด็นการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้นในการปฏิรูป

โรงเรียนได้มีการประชุมร่วมกัน เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของโรงเรียน โดยแยกเป็นสภาพ ปัญหาของนักเรียน สภาพปัญหาของครู ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ ความ คิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งในและนอกพื้นที่

6.2.3 ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน

โรงเรียนได้กำหนดให้ครูทุกคนต้องมีการจัดทำวิจัยในเรื่องการใช้แหล่งการเรียนรู้ อย่างน้อยคนละ 1 รายวิชา/ภาคเรียนและให้นำแนวคิดจากการทำงานในโครงการวพร.ในเรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนา ไปตั้งเป็นเป้าหมายสุดท้ายบูรณาการเข้าในทุกโครงการฯ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เช่น โครงการรุ่งอรุณ โครงการเสริมสร้างศักยภาพศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษา งานประกันคุณภาพสถานศึกษา โครงการพัฒนาการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ และโครงการฝึกอบรมครูโดยใช้โรงเรียนเป็น ฐาน โรงเรียนได้สนับสนุนให้ครูมีทำงานเป็นทีมและ สร้างการยอมรับกันระหว่างเพื่อนครู โดยจัดให้มีการดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

1) ใช้หลักการทำงานอย่างมีส่วนร่วม การรวมเป็นเครือข่ายจะต้องนำเอาความสนใจ ประสพการณ์ และความเชี่ยวชาญของสมาชิกแต่ละคนที่ต่างกันมาเสริมกัน การมอบหมายหน้าที่ความ รับผิดชอบให้แต่ละคน จึงเป็นไปตามศักยภาพและความสนใจของบุคคล โรงเรียนจัดทำโครงการ “1 วิทยากร 1 เรื่อง” นั่นคือ ครูทุกคนที่ไปอบรมและมีความรู้ชัดเจนในเรื่องใดมากที่สุด โรงเรียนจะประกาศ แต่งตั้งให้ครูที่มีความรู้ความสามารถพิเศษเหล่านั้น เป็นวิทยากรเฉพาะเรื่อง มีหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ คณะครูทั้งโรงเรียน หากเรื่องที่แต่ละคนรับผิดชอบยังไม่ชัดเจน โรงเรียนก็จะสนับสนุนให้ไปอบรมเพิ่มเติม ปรึกษาผู้รู้ทั้งที่เป็นศึกษานิเทศก์ และเพื่อนครูต่างโรงเรียน และ สุดท้าย คือ จัดหาเอกสารให้ค้นคว้าเพิ่มเติม

ความต้องการให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองได้ ต้องให้ครูมองเห็นปัญหาและ ตระหนักเห็นความสำคัญในการแก้ปัญหาด้วยตัวครูเองก่อน หลังจากนั้นจึงช่วยเสนอแนวทางเลือกที่ หลากหลายให้ครูเลือกปฏิบัติตามความสนใจ ซึ่งต้องไม่เป็นลักษณะชักจูงให้คล้อยตามความคิด เพราะครู จะขาดความเป็นตัวของเขาเอง และจะมีลักษณะพึ่งพากลุ่มจนเป็นนิสัย

2) การให้ครูจัดทำแผนพัฒนาตนเอง เป็นการฝึกให้ครูมีประสพการณ์การเรียนรู้ วิธีการทำงานอย่างเป็นระบบ ภายในระยะเวลาที่กำหนด การปรับเปลี่ยนแผนงาน กิจกรรมที่เกิดจากการ เรียนรู้จากปัญหาที่พบ เป็นการเรียนรู้จากปัญหาซึ่งเชื่อว่าผลการเรียนรู้นี้จะฝังลึกในตัวครู

3) การสร้างผู้นำเครือข่าย ครูต้นแบบครูแกนนำซึ่งเป็นผู้นำเครือข่าย ก็เป็นตัวกำหนด ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของเครือข่าย ผู้นำเครือข่ายจึงต้องมีภาวะผู้นำเข้มแข็ง สามารถระดมความ ร่วมมือร่วมใจจากสมาชิกในกลุ่ม รวมทั้งมีความรู้และประสพการณ์ร่วมกับเครือข่าย มีความเข้าใจปัญหาและ ความต้องการของกลุ่มเป็นที่ยอมรับเชื่อถือของสมาชิก

ครูต้นแบบและครูเครือข่ายของสทศ. จะได้รับการดูแลในด้านการพัฒนาความรู้จาก เอกสารหนังสือที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจัดส่งไปให้เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง

เอกสารที่ครูต้นแบบจัดหาเพื่อให้บริการแก่ครูทั่วไป จะนำมาจัดให้บริการในห้องศูนย์พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

4) การจัดเวลาพัฒนางาน ฝ่ายวิชาการรับผิดชอบในการจัดเวลาสำหรับการพัฒนางานของครูทั้งโรงเรียนที่เรียกว่า คาบพัฒนาวิชาการ ในคาบสุดท้ายของวันพฤหัสบดี ต่อมาพบปัญหาว่าเวลาที่จัดให้น้อยเกินไป ครูได้เรียกร้องให้มีการเพิ่มเวลา จึงได้เปลี่ยนเวลาเป็นครึ่งวันของบ่ายวันศุกร์ ที่เป็นคาบกิจกรรมจริยธรรมของนักเรียน ทั้งนักเรียนชาวไทยพุทธและมุสลิม

5) การจัดทำทำเนียบแหล่งเรียนรู้ กำหนดผู้รับผิดชอบจัดทำทำเนียบแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน รวมทั้งทำเนียบข้อมูลประจำแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้ครูและนักเรียนสามารถสืบค้นข้อมูลเบื้องต้นได้

6.3 ขั้นการพัฒนาบุคลากร

6.3.1 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และการวิจัย

1) การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ที่โรงเรียนกำหนดให้เป็นเป้าหมายของการปฏิบัติ

บุคลากรของโรงเรียนได้ร่วมกันวิเคราะห์ กระบวนการดำเนินการของโรงเรียนตามโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ และเป้าหมายที่เป็นผลผลิตของกระบวนการเรียนรู้คือ นักเรียน โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนมีความรู้และทักษะการดำรงชีวิต

1.1) ด้านทักษะความรู้

ครูร่วมกันศึกษาและวิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ให้สรุปมาตราที่สำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียน แล้ววิเคราะห์เป้าหมายและเจตนารมณ์ของหลักสูตร พิจารณาจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือผลการเรียนรู้ โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีความรู้และรู้วิธีสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้

1.2) ด้านทักษะการดำรงชีวิต

กำหนดเป้าหมายด้านทักษะการดำรงชีวิตได้ ดังนี้

- นักเรียนมีทักษะทางปัญญาหรือทักษะความคิด คือ การวางแผนการเรียนรู้ การสืบค้น
- นักเรียนมีทักษะทางสังคม คือ การปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ธรรมชาติ และการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ
- นักเรียนมีทักษะการประกอบอาชีพที่สุจริต และดำรงอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข

2) การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาการ/แนวทาง/นวัตกรรม ที่นำมาใช้ในการปฏิบัติ การเรียนรู้ที่โรงเรียนกำหนด

บุคลากรของโรงเรียนได้ร่วมกันวิเคราะห์เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ และทักษะการดำรงชีวิต และได้วิธีการ กระบวนการ นวัตกรรม ที่จะนำไปสู่เป้าหมาย คือ กระบวนการสอนของครู บทบาทของครู กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน และดำเนินการจัดการอบรมให้ความรู้ในเรื่อง การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ โดยครูต้นแบบ ครูแกนนำ เป็นผู้ให้ความรู้ ควบคู่กับเอกสารทางวิชาการ เอกสารเทคนิคกระบวนการจัดการเรียนรู้ เอกสารการวัดประเมินผลตามสภาพจริง

6.4 ขั้นการวางยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน

คณะครูในโรงเรียน ได้มีการประชุมร่วมกับคณะนักวิจัยภายนอกหลายครั้ง เพื่อติดตามและสรุปสภาพปัญหา กำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียน การจัดการอบรมให้ความรู้แก่คณะครู การติดต่อประสานขอความช่วยเหลือจากนักวิจัยภายนอก และจัดทำโครงการเสริมสร้างศักยภาพแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

6.5 ขั้นตอนการจัดทำแผนงานปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาของบุคลากรทุกฝ่าย

6.5.1 การริเริ่มและเตรียมการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน โรงเรียนได้จัดประชุมครูอาจารย์ คณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของโครงการพร. ความจำเป็นในการเร่งพัฒนาบุคลากรเพื่อสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดการอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อเสริมสร้างทักษะและความเชื่อมั่นให้กับคณะครู ในการนำวิจัยในชั้นเรียนไปใช้ในการพัฒนางาน ทั้งในด้านกระบวนการเรียนรู้ วิธีการพัฒนาการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้ครูได้ทราบจุดบกพร่อง/ความต้องการและพัฒนา รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

6.5.2 การสร้างความตระหนักและกำหนดประเด็นปัญหาวิจัยและยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ครูจัดทำวิจัยจากแผนการจัดกิจกรรมที่กำหนดไว้ จัดการประชุมกลุ่มย่อยตามหัวเรื่องบูรณาการ ร่วมกันออกแบบเครื่องมือวัดประเมินผล และพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นครูปรับปรุงและพัฒนา แผนการจัดกิจกรรมการใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย อย่างเหมาะสมกับการเรียนรู้ และตรงตามความต้องการของผู้เรียน

6.5.3 การทบทวนการดำเนินงานด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้และการวิจัย โรงเรียนจัดการประชุมสรุปผลการสังเคราะห์งานวิจัยของภาคเรียนที่ 2 ชี้แจงประเด็นที่ครูต้องแก้ไข ครูออกแบบการวิจัย กำหนดตัวแปรต้น ตัวแปรตามของการวิจัยให้ชัดเจน สร้างและพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ปฏิบัติการสอนตามแผนที่ปรับปรุง เก็บรวบรวมข้อมูล ประเมินและสรุปผลการวิจัย

6.6 ขั้นการพัฒนาตัวบ่งชี้ วิธีการจัดการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ ที่เป็นจุดเน้นที่โรงเรียนเลือกตัวแปรต้นและตัวแปรตามของการวิจัย และตั้งบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ

ตัวบ่งชี้ความสำเร็จที่โรงเรียนดำเนินการจัดทำเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการมีดังนี้

1. ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้(ตัวแปรต้นของการวิจัย)คือ การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้
2. ตัวบ่งชี้ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (ตัวแปรตามของการวิจัย)คือ คุณภาพการเรียนรู้ ด้านความรู้ และทักษะการดำรงชีวิต

6.7 ขั้นตอนการจัดทำเครื่องมือวิจัย

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของครู โดยเน้นการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ ได้มีการตรวจสอบโดยใช้เครื่องมือ การจดบันทึก การสังเกต การสอบถามและการสัมภาษณ์ถึงกระบวนการปฏิบัติงาน ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข ประเด็นของการสรุปผล การเผยแพร่ผลการค้นพบ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล ตลอดจนวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้จากการใช้แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ

6.8 ขั้นตอนการปฏิบัติการวิจัยและพัฒนา การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ครูนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นนำไปใช้ในการสอน เก็บรวบรวมข้อมูล ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งที่เป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และผลการเรียนรู้ที่เป็นด้านคุณลักษณะ

6.9 ขั้นตอนการเผยแพร่ผลงานและขยายผล

ในการเผยแพร่ผลงานจากการจัดการเรียนการสอน ได้มีโรงเรียนต่าง ๆ เข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก ทั้งนิตยสาร Life & Family ผู้สื่อข่าวจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ได้ มาขอดูการจัดการเรียนการสอนจากแหล่งการเรียนรู้ ณ สถานที่จริง

การขยายผลประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่อง เทคนิคการสอน แนวทางการแก้ปัญหาที่พบจากงานวิจัย สรุปรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียน เผยแพร่รูปแบบการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเพื่อพัฒนา ให้กับโรงเรียนต่างๆที่สนใจในรูปแบบต่างๆ เช่น การเผยแพร่เอกสาร การศึกษาดูงาน การจัดนิทรรศการ การบรรยายเป็นวิทยากร การถ่ายทำรายการโทรทัศน์ การประชาสัมพันธ์ทางวิทยุ และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

6.10 ขั้นตอนการประเมินโครงการ

ใช้การประเมินโครงการจากผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา ซึ่งจะศึกษาในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินผลงานกลุ่ม แบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ บันทึกผลการเรียนรู้ และบันทึกหลังสอนของครู ความคล่องตัวในการดำเนินงานจากการจัดปัจจัยเกื้อหนุนของผู้บริหาร และประเมินความพึงพอใจของชุมชน ผู้ปกครอง

7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

7.1 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในการวัดตัวแปรตาม การวัดการเชื่อมโยงความรู้ จากภูมิปัญญา มีการพัฒนาแบบแผน ดูจากการสังเกตกระบวนการทำงาน การทำรายงานและชิ้นงาน การ เรียนโดยกระบวนการกลุ่ม ใช้แบบสังเกตการทำงานกลุ่ม ส่วนการเรียนรู้โดยโครงการ ประเมินจากการ นำเสนอโครงการ ส่วนการวัดคุณลักษณะใช้การสังเกตและใช้แบบสำรวจเช่น การสำรวจเจตคติของนักเรียน ในการไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

7.2 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เกี่ยวข้อง

7.2.1 ครู วัดจากการสังเกตการปฏิบัติงาน การสำรวจงานวิจัยของครู การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

7.2.2 ผู้บริหาร ในการจัดปัจจัยเกื้อหนุน การนิเทศภายใน การดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ใช้การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

7.2.3 นักวิจัยภายนอก ใช้การพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับฝ่ายต่าง ๆ ในการวิจัยปฏิบัติการตาม จุดเน้นของโครงการ

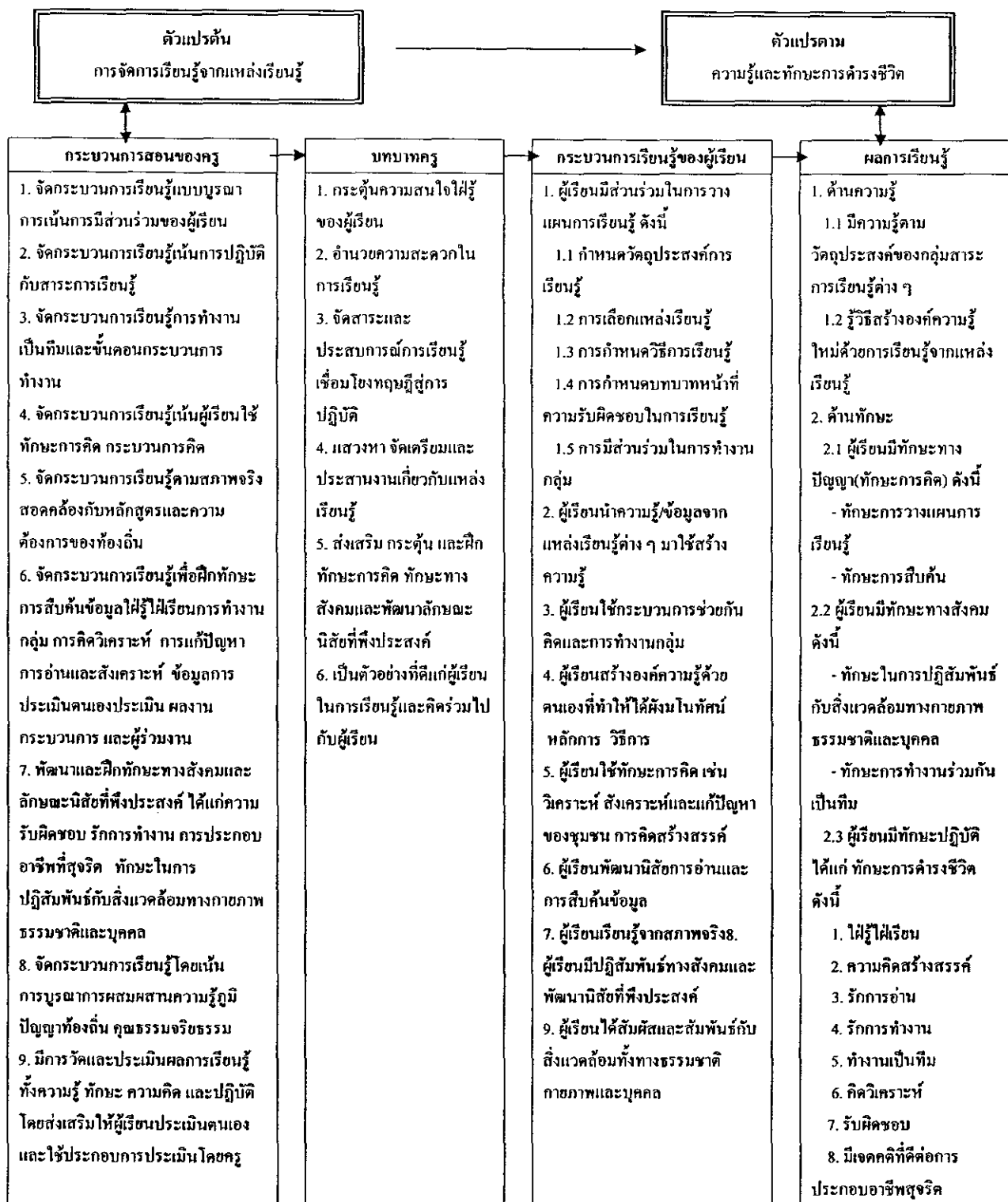
8. นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

8.1 นวัตกรรมของครู

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นระยะเวลา 2 ปี โรงเรียนได้ นวัตกรรมดังต่อไปนี้

8.1.1 การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะการดำรงชีวิต

ลักษณะสำคัญ (ตัวบ่งชี้) ของการจัดการเรียนการสอนจากแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้ และทักษะการดำรงชีวิต ประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้ กระบวนการสืบสานความรู้สู่การ ปฏิบัติ กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการศึกษา กระบวนการเรียนโดยโครงการ กระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง และกระบวนการแก้ปัญหา ดังผังตัวบ่งชี้

8.1.2 กระบวนการจัดการเรียนการสอน

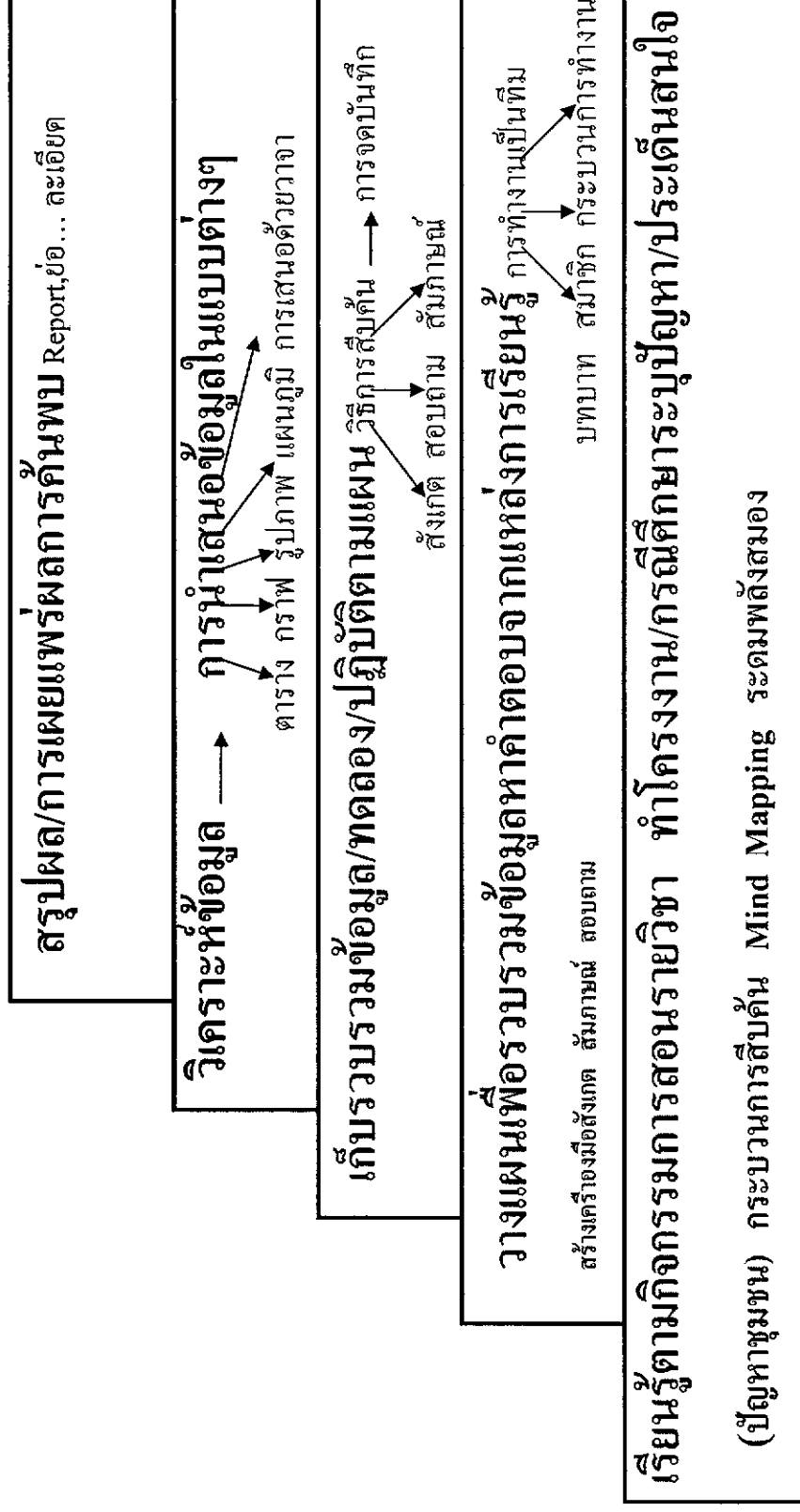
ครู โรงเรียนธาร ไถ่วัฒนวิทย์ ได้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะการดำรงชีวิต โดย

1. ปรับเทคนิคการสอนและจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้นักเรียนออกไปยังแหล่งเรียนรู้

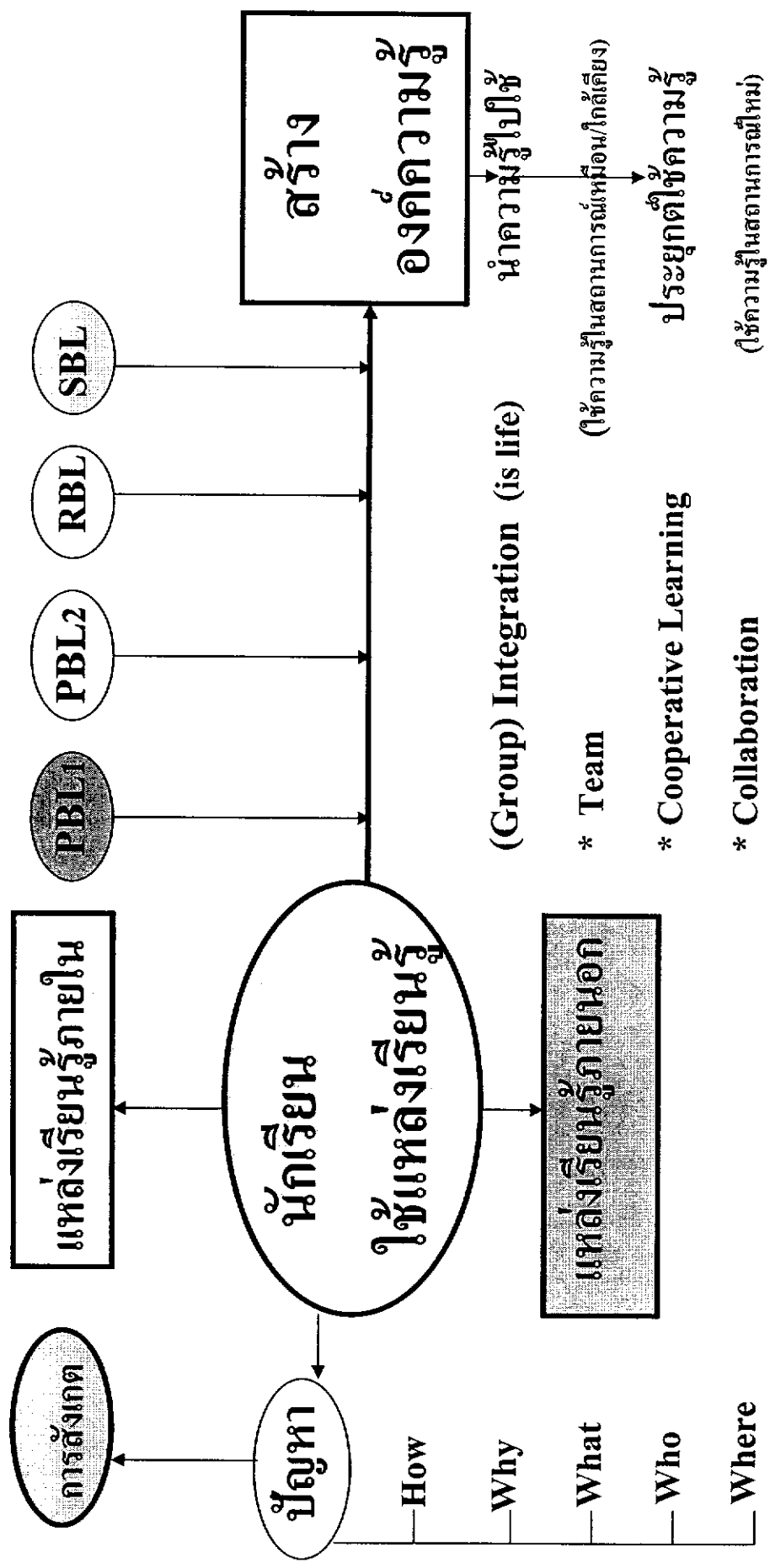
2. ให้นักเรียนที่ประจำกลุ่มเพื่อบอกเล่าถ่ายทอดประสบการณ์เดิม
 3. มีการช่วยเหลือกันในกลุ่ม สร้างความสามัคคี ความรับผิดชอบและภูมิใจในท้องถิ่น ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
 4. การเรียนรู้ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน ทำให้เกิดการถ่ายทอดความรู้สู่นักเรียนได้ง่ายเพราะภาษา ของนักเรียนที่ใช้สื่อสารกันเข้าใจกันได้มากกว่า
 5. มีการแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่ม
- ดังผังการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ หน้า14 และหน้า 15

การเรียนรู้หลังการเรียนรู้ (Resource – base learning: RBL)

¶ OSOP : One school one product

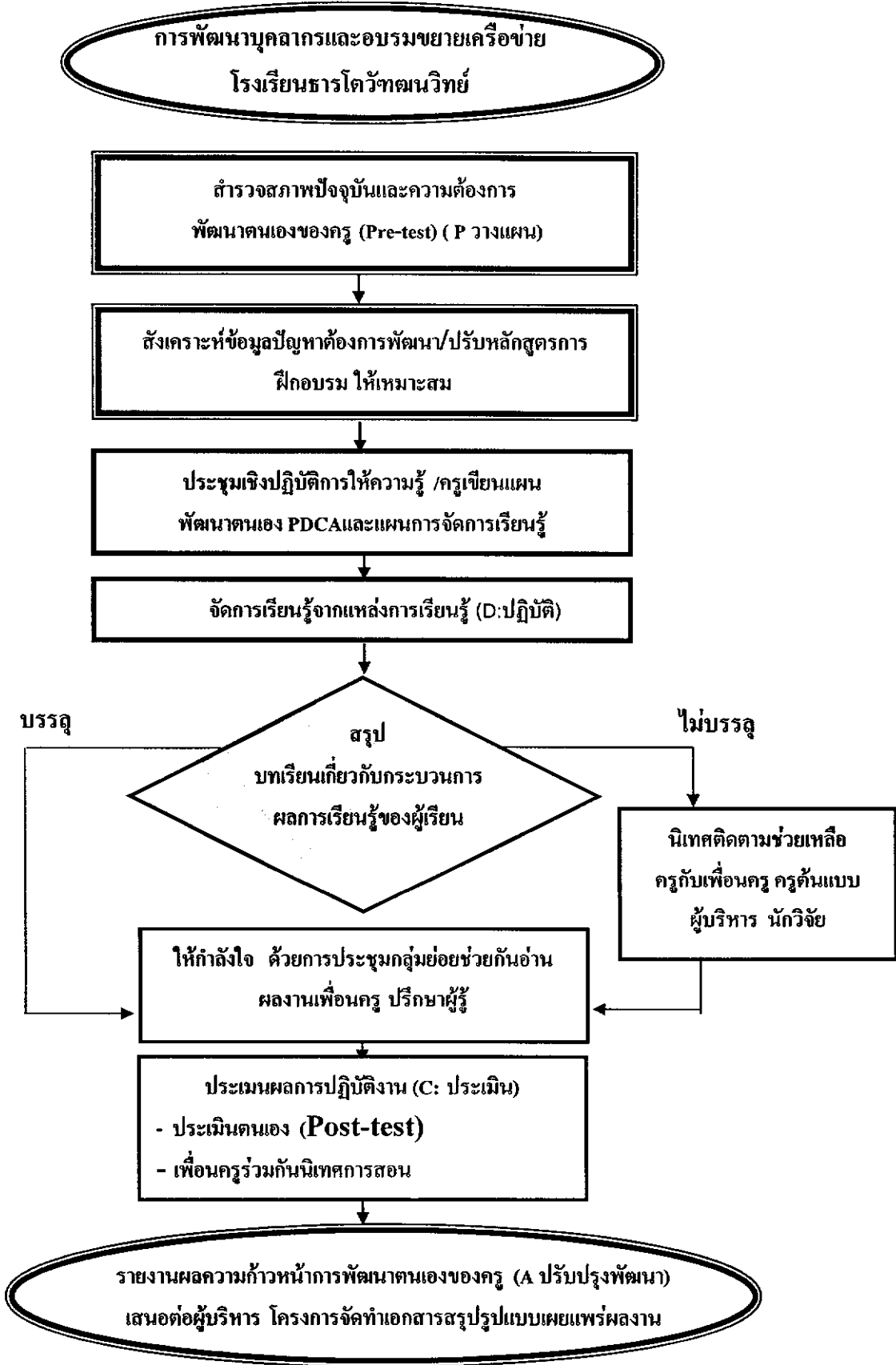

กรอบการเรียนรู้การสอนเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมโรงเรียนราชโสตทัศนศึกษา

8.2 นวัตกรรม/ การสนับสนุนส่งเสริม ของผู้บริหาร

การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยผู้บริหารเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ การจัดปัจจัยเกื้อหนุน จัดทีมงานนิเทศภายใน ประสานและดึงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และการติดตามประเมินโครงการเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังแผนภาพ

8.3 นวัตกรรม/ การสนับสนุนส่งเสริม ของผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอก

การให้ความรู้ คำปรึกษา นิเทศและติดตามแบบกัลยาณมิตร โดยนักวิจัยภายนอกได้เข้าไปมีส่วนร่วมเรียนรู้กับโรงเรียนตั้งแต่จัดทำข้อเสนอโครงการร่วมพัฒนานุเคราะห์ ร่วมเรียนรู้แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไปกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

9. ผลการใช้นวัตกรรม

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมในระยะเวลา 2 ปี เกิดผลดังต่อไปนี้

9.1 ผลการเรียนรู้

9.1.1 ด้านผู้เรียน ได้พัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ผู้เรียนพัฒนาทักษะกระบวนการสืบสานความรู้สู่การปฏิบัติ กระบวนการฝึกปฏิบัติ กระบวนการใช้กรณีศึกษา กระบวนการบูรณาการ กระบวนการแก้ปัญหา

9.1.2 ด้านครู พัฒนาระบบการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้คือ การบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้ การเชื่อมโยงสาระกับแหล่งเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลตัวแปรตาม การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น การจัดทำตัวบ่งชี้ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม

9.1.3 ด้านผู้บริหาร มีทักษะบริหารจัดการในการพัฒนาระบบการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ คือ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ได้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น จัดตารางสอนแบบบล็อก การจัดปัจจัยเกื้อหนุน การนิเทศแบบกัลยาณมิตร การดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และเพิ่มศักยภาพในการทำงานร่วมกับชุมชนและรวมพลังของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการปฏิรูปการเรียนรู้

9.1.4 ด้านนักวิจัยภายนอก มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ คือ ให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชี้แนะแนวทางในการทำวิจัยและพัฒนา

9.2 ผลผลิต

9.2.1 นักเรียน มีชิ้นงาน โครงการแก้ปัญหาในชุมชนเช่น ขยะในชุมชน

9.2.2 ครู มีแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจากแหล่งเรียนรู้ งานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ทั้งแบบพัฒนาการเรียนรู้และแบบแก้ปัญหา

9.2.3 ผู้บริหาร มีรายงานการบริหารจัดการในการสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการ

9.2.4 นักวิจัยภายนอก มีรายงานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

9.3 ผลกระทบ

9.3.1 มีครูมาศึกษาดูงานมากขึ้น

9.3.2 นักเรียนยิ่งเข้มแข็งใฝ่ อธิษาศัยดี กล้าแสดงออกเป็นธรรมชาติกับบุคคลที่มาเยี่ยมชมมากขึ้นกว่าเดิม

9.3.3 มีโครงการใหม่ ๆ จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมาเสนอให้โรงเรียนดำเนินการ

9.3.4 ในปี 2546 ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียน 1 ใน 10 โรงเรียนต้นแบบโครงการรุ่งอรุณ
ระยะที่ 2 เข้าร่วมโครงการโรงเรียนพัฒนาแบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามโครงการสานสายใยครูศิษย์ของ
กระทรวงศึกษาธิการ และโครงการโรงเรียนการศึกษาแนวทาง การส่งเสริมการจัดแหล่งการเรียนรู้ของ
ชุมชนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในปี
2547 เข้าร่วมโครงการระบบดีโรงเรียนมีคุณภาพ ฯ

10. ข้อเสนอแนะในการนำนวัตกรรมไปใช้

- 1. การตกลงใจทำงานโครงการต้องเป็นที่ยอมรับกันทุกฝ่ายทุกคน แล้วผลที่จะเกิดขึ้นกับโรงเรียน จึง
จะเป็นการปฏิรูปการศึกษา
- 2. การเข้าใจร่วมกันและการมีแนวทางที่ปฏิบัติชัดเจน จะทำให้การทำงานในโรงเรียนเป็นไปได้ด้วยดี
- 3. การประสานงานที่ดีในทุก ๆ ฝ่ายจะทำให้การทำงานราบรื่น
- 4. การจะนำนวัตกรรมของโรงเรียนธารโตวัฒนวิทย์ไปใช้ จะต้องเข้าใจเรื่อง “การบูรณาการ”
ก่อนจึงเกิดผล

.....

โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)
ระดับโรงเรียน

บทสรุป

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้
เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะการดำรงชีวิต

ของ

โรงเรียนพัฒนาวิทยา (รหัส 134)
อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

เอกสารนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยย่อย วพร. รหัส RDL 06/S

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
เรื่อง
การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะการดำรงชีวิต
โรงเรียนพัฒนาวิทยา อำเภอ เมือง จังหวัด ยะลา

.....

1. ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

โรงเรียนมีเป้าหมายที่จะปฏิรูปการเรียนรู้ตาม พ.ร.บ. 2542 และในฐานะที่เป็นโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน/โครงการ วพร. ซึ่งมีแนวคิดแนวทางที่จะช่วยให้เกิดการปฏิรูปในโรงเรียนในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิต ทักษะการทำงาน ทักษะการประกอบอาชีพ การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามแนวทางของโครงการ วพร. ต้องปฏิรูปทั้งโรงเรียนในประเด็นที่เป็นจุดเน้นของโรงเรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ เพื่อให้ได้องค์ความรู้/นวัตกรรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนจึงร่วมกันกำหนดจุดเน้นการปฏิรูปทั้งตัวแปรต้น-ตาม ตามแนวทางของชุดโครงการวพร. ที่เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนด้านความรู้และทักษะการดำรงชีวิตซึ่งรวมการปฏิบัติตามหลักศาสนาไว้ด้วย

โรงเรียนพัฒนาวิทยา อยู่ในโครงการวิจัยย่อย RDL 06/S ซึ่งมีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการด้วยกัน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนธารโศกพัฒนวิทย์ มี นายจุมพล ทองใหม่ เป็นผู้อำนวยการ และโรงเรียนพัฒนาวิทยา มีนายมาหะมะ คีอระ เป็นครูใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียนธารโศกพัฒนวิทย์ เป็นหัวหน้าโครงการ ส่วนนักวิจัยภายนอกของทั้งสองโรงเรียน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมลรัตน์ คะนองเดช อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

2. หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้

2.1 การดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนยึดหลักการและแนวคิดของชุดโครงการ วพร.

4 แนวคิด คือ

1. การปฏิรูปการเรียนรู้ตาม พ.ร.บ. คือ การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดและการปฏิรูปทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นหลักในการจัดการศึกษาเพื่อให้เป็นไปในทิศทางที่เอื้อต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งปรากฏอยู่ในหมวด 4 ของ พ.ร.บ. ซึ่งครูทุกคนต้องศึกษาและนำมาใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนรู้

- 2. การปฏิรูปทั้งโรงเรียน โรงเรียนมีแนวคิดที่มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการเรียนรู้ทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน พัฒนาไปพร้อม ๆ กันอย่างเป็นระบบรวมทั้งการดึงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย
- 3. การมีจุดเน้นในการปฏิรูป โรงเรียนได้หยิบยกจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาขึ้นดำเนินการในเรื่อง การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะการดำรงชีวิต ให้การรวมพลังของทุกฝ่ายดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าวให้สำเร็จ
- 4. การใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือ โรงเรียนได้สร้างความตระหนักแก่บุคลากรของโรงเรียนให้ดำเนินการวิจัยและพัฒนาให้เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ

2.2 หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น

- ตัวแปรตาม : การพัฒนาคุณภาพนักเรียนด้านความรู้และทักษะการดำรงชีวิต
- ตัวแปรต้น : การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

3. บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนพัฒนาวิทยาสตั้งอยู่ในเขตเทศบาล เลขที่ 52 ถนนผังเมือง 2 อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลา เขต 1 เปิดสอนทั้งสายสามัญและสายศาสนา(อิสลาม) สายสามัญเปิดสอนชั้น ม.1-ม.6 และศาสนา ปีที่ 1- ปีที่10 มีครูจำนวน 141 คน วุฒิปริญญาตรี 139 คน ปริญญาโท 2 คน เป็นชาย 74 คน เป็นหญิง 67 คน อายุเฉลี่ย 37 ปี มีจำนวนนักเรียน 2585 คน สภาพชุมชนเป็นชุมชนเมืองในเขตเทศบาลนคร

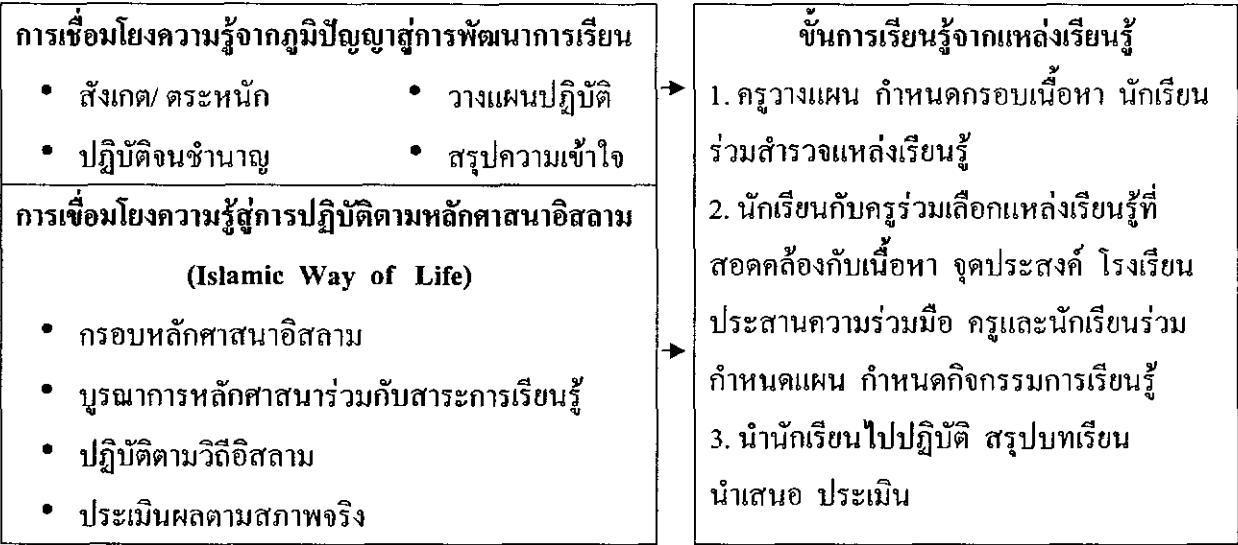
4. วัตถุประสงค์ของนวัตกรรม

- 1. เพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนด้านความรู้และทักษะการดำรงชีวิต
- 2. เพื่อช่วยให้ครูพัฒนานักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 3. เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมครูในการพัฒนา/ปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียน
- 4. เพื่อช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียนสามารถเสริมสร้างสมรรถภาพครูและผู้บริหารโรงเรียน/สถานศึกษาในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

5. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปทั้งโรงเรียน

5.1 ยุทธศาสตร์ของครู

5.1.1 ครูใช้การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้และทักษะการดำรงชีวิต ในการจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้มีลักษณะดังนี้คือ ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ เชื่อมโยงสาระที่เรียนกับการสร้างความรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการดำรงชีวิต 4 ด้าน คือการปฏิบัติตามหลักศาสนา การทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ และความมีวินัย ดังแผนภาพ

5.1.2 ครูใช้เทคนิควิธีสอนหลากหลาย เช่น การเรียนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน แบบแผนที่ความคิด TGT Jigsaw ศูนย์การเรียนรู้ เทคนิคหมวก 6 ใบ ลูกเสือจำลอง แรลลี่ เฮอร์ตามัน/ฉันทามติ

5.1.3 ครูใช้วิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้หลากหลาย เช่น การทดสอบด้านความรู้ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนการทำงาน และประเมินจากผลงานนักเรียน

5.1.4 ครูทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน 2 แบบ คือแบบพัฒนาการเรียนรู้ และแบบแก้ปัญหา ครูจะทำวิจัยแบบพัฒนาการเรียนรู้ตามจุดเน้นของโรงเรียน เมื่อพบปัญหานักเรียนส่วนหนึ่งที่มีผลการเรียนรู้ที่ไม่พัฒนาถึงระดับที่วางไว้ ครูผู้สอนจะหาวิธีการแก้ปัญหาให้นักเรียนเหล่านั้น โดยใช้วิธีการต่าง ๆ แล้วแต่ประเภทของปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ตามจุดเน้นดำเนินไปได้อย่างราบรื่น การทำวิจัยของครูจึงมีทั้ง 2 แบบควบคู่ไปกับการเรียนการสอน

5.2 ยุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียน/ฝ่ายวิชาการ

ผู้บริหารใช้ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและการทำงานที่เป็นระบบตามวงจร PDCA โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1) ในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนได้สร้างความตระหนักให้บุคลากรในโรงเรียนมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน โดยวิธีการจัดประชุม อบรม บุคลากร และ

โรงเรียนมีการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการ เลือกประเด็นการเรียนรู้ที่โรงเรียนต้องการให้เป็นจุดเน้นในการปฏิรูป โดยให้ครูจัดทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ตลอดจนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ใน โรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาพัฒนาความรู้และส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิตของนักเรียน

2) ผู้บริหาร ได้กำหนดแผนงานปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาของบุคลากรทุกฝ่ายให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน และจัดทำแผนงานปฏิบัติการวิจัยร่วมกับนักวิจัยภายนอก เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติตามแผนงานดังกล่าว โดยมีการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครู โดยมีนักวิจัยภายนอกมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูให้ตรงกับจุดเน้นของโรงเรียน

3) ผู้บริหารและบุคลากรทำความเข้าใจการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการประชุมเพื่อพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้จากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการพัฒนาตัวบ่งชี้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับผลการเรียนรู้ ในด้านความรู้ วิเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ ด้วยการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ และทักษะการดำรงชีวิต 4 ด้าน คือ การปฏิบัติตามหลักศาสนา การทำงานเป็นทีม มีความรับผิดชอบ และมีวินัย โดยมีนักวิจัยภายนอกมานิเทศแนะนำ และให้คำปรึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้และการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

5.3 ยุทธศาสตร์ของนักวิชาการ/ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียน

นักวิจัยภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคลากร ให้คำปรึกษา ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นิเทศแบบกัลยาณมิตร ดังนี้

1) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการการวิจัยในชั้นเรียน เน้นสาระความรู้ด้านการวิจัยชั้นเรียน การวิเคราะห์ปัญหาวิจัย นวัตกรรมการวิจัย เค้าโครงการวิจัย การเขียนรายงานการวิจัยและการเขียนแผนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

2) การสนับสนุนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการเรียนรู้

3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักวิจัยภายนอกได้จัดประกายความคิด กระตุ้นท้าทายให้ผู้บริหาร ครูผู้สอน ร่วมคิดร่วมกันทำทั้งเป็นรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งการสนทนากลุ่มย่อย ขยายสู่กลุ่มใหญ่ เน้นแนวคิดด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความร่วมมือแบบกัลยาณมิตร โดยโรงเรียนธารโศกพัฒนวิทย์เป็นพี่เลี้ยงให้ โรงเรียนพัฒนาวิทยา และการศึกษาฐานด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

4) การให้คำปรึกษา นักวิจัยภายนอกให้คำปรึกษาทั้งครู ผู้บริหาร ในเวลาและนอกเวลา ราชการ ทั้งพบปะส่วนตัวและติดต่อทางโทรศัพท์

5) การนิเทศและติดตามผลการดำเนินงาน ติดตามการพัฒนาการเรียนการสอนที่ใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ การจัดทำแผนการเรียนรู้ การวิจัยชั้นเรียน การทำแผนผสมผสาน ให้คำแนะนำการจัดทำทำเนียบแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและอื่น ๆ

6) การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านวิชาการ โดยเฉพาะการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) แก่ผู้บริหาร

6. กระบวนการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

6.1 ขั้นการริเริ่มและเตรียมการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

โรงเรียนได้ริเริ่มโครงการโดยผู้บริหารโรงเรียนมีอุดมการณ์และมีความตระหนักใน ความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ และมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการ เรียนรู้ของผู้เรียน จึงได้สร้างความตระหนักให้บุคลากรทุกฝ่าย เห็นความสำคัญในการร่วมมือ ดำเนินงาน แบบรวมพลังทั้งโรงเรียน โดยใช้เทคนิคการสอนหลากหลาย ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องหลายเรื่อง เช่น แนวการจัดการเรียนรู้ตามในหมวด 4 ของ พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การ ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือในการปฏิรูปการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ตามจุดเน้นที่ โรงเรียนต้องการ

6.2 ขั้นการสร้างความตระหนัก และกำหนดประเด็นปัญหาวิจัยและยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

6.2.1 ขั้นการสร้างความตระหนักในความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้

1) จัดประชุมครูในโรงเรียน เพื่อให้ได้รับรู้และยอมรับในความสำคัญของการดำเนิน โครงการ วพร.

2) ประชุม อบรบ สัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับความสำคัญของการปฏิรูปกระบวนการ เรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542

3) ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู โรงเรียนพัฒนาวิทยากับครู โรงเรียนธารโตวัฒน วิทย ในประเด็นที่เป็นจุดเน้นในการปฏิรูปของโรงเรียน

6.2.2 ขั้นการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน และเลือกประเด็นการเรียนรู้ ที่โรงเรียนต้องการให้เป็นจุดเน้นในการปฏิรูป

1) สำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับประเด็นที่เป็นปัญหา และความต้องการสำหรับการ วิจัยและพัฒนา

2) ประชุมปรึกษาหารือ เพื่อพิจารณาผลที่วิเคราะห์ได้และอภิปรายหาข้อตกลงร่วมกัน

3) กลุ่มสาระการเรียนรู้สำรวจประเด็นปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนและแนวทางที่ต้องการเน้น ในการปฏิรูปการเรียนรู้และพัฒนา

6.3 ขั้นการพัฒนาบุคลากร

6.3.1 การสร้างความตระหนัก โดยหัวหน้าโครงการและนักวิจัยภายนอกร่วมกับคณะวิทยากร จากโรงเรียนธารโตวัฒนวิทย จัดให้มีการประชุมกลุ่มครูผู้สอนและผู้บริหารเกี่ยวกับกระบวนการจัดการ

เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และการวิจัยชั้นเรียน โดยให้ความรู้จากการบรรยายและการจัดนิทรรศการการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

6.3.2 การสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้สอน

1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการการวิจัยในชั้นเรียน หัวหน้าโครงการย่อยร่วมกับนักวิจัยภายนอก จัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการ การวิจัยชั้นเรียน การวิจัยปฏิบัติการ

2) สนับสนุนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการเรียนรู้ โดยเฉพาะเอกสารการวิจัยชั้นเรียนของครูต้นแบบจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (โรงเรียนพัฒนาวิทยา)

3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักวิจัยภายนอกได้จุดประกายความคิด กระตุ้นท้าทายให้ผู้บริหารครูผู้สอน ร่วมคิดร่วมกันทำทั้งเป็นรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

3.1) สนทนากลุ่มย่อยขยายสู่กลุ่มใหญ่ เริ่มจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม 2-3 คน ขยายสู่กลุ่มใหญ่โดยเน้นแนวคิดด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

3.2) แลกเปลี่ยนความร่วมมือแบบกัลยาณมิตร โดยโรงเรียนธารโตวัฒนวิทย์ ซึ่งมีความพร้อมด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้ดีกว่าโรงเรียนพัฒนาวิทยา โดยเฉพาะประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ เป็นพี่เลี้ยงให้โรงเรียนพัฒนาวิทยา

3.3) การศึกษาดูงานด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนธารโตวัฒนวิทย์ ได้เป็นพี่เลี้ยงให้โรงเรียนพัฒนาวิทยา จัดให้มีการศึกษาดูงานขึ้น 1 ครั้ง โรงเรียนธารโตวัฒนวิทย์

4) การให้คำปรึกษา นักวิจัยภายนอกให้คำปรึกษาทั้งครู ผู้บริหาร ในเวลาและนอกเวลาราชการ ทั้งพบปะส่วนตัวและติดต่อทางโทรศัพท์

5) การนิเทศและติดตามผลการดำเนินงาน นักวิจัยภายนอกได้นิเทศติดตามผลการดำเนินงานทั้ง 2 โรงเรียน ติดตามการพัฒนาการเรียนการสอนที่ใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ การจัดทำแผนการเรียนรู้ การวิจัยชั้นเรียน การทำแผนสะสมงาน ให้คำแนะนำการจัดทำทำเนียบแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอื่น ๆ

6.4 ขั้นการวางแผนยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน

1) สร้างความตระหนักในเรื่องความสำคัญของโครงการ วพร. การวิจัยในชั้นเรียนและการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

2) ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรโดยอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ จัดประชุมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดทัศนศึกษาดูงาน รวมทั้งจัดครูเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแกนนำและกลุ่มเครือข่าย

3) สนับสนุนปัจจัยเกื้อหนุน โดยปรับหลักสูตรและตารางเรียน และจัดงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานทุกด้าน

4) ติดตามประเมินผลโดยนิเทศภายในเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง

6.5 ขั้นการจัดทำแผนงานปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาของบุคลากรทุกฝ่าย

- 1) ครูวางแผน/ ออกแบบการวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ PDCA กำหนดขอบเขตตัวแปรต้นและตัวแปรตาม จัดเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือวิจัย
- 2) ผู้บริหารจัดหลักสูตรให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ปรับตารางเรียนให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ จัดทำปฏิทินปฏิบัติงานตามโครงการ วพร. จัดประชุมอบรมครูเรื่องหลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรสถานศึกษา และการพัฒนาแผนการเรียนรู้ รวมทั้งจัดประชุมบุคลากรทั้งโรงเรียนให้ตระหนักในความสำคัญของโครงการ วพร. และสร้างความเข้าใจในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยและพัฒนา

6.6 ขั้นการพัฒนาตัวบ่งชี้ วิธีการจัดการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้นและตัวบ่งชี้ ความสำเร็จของโครงการวิจัย

- 1) พัฒนาตัวบ่งชี้ตัวแปรต้น และตัวแปรตาม โดยจัดประชุมบุคลากรเพื่อสร้างความเข้าใจการพัฒนาตัวบ่งชี้ พัฒนาตัวบ่งชี้ตัวแปรต้นและตัวแปรตาม และปรับปรุงตัวบ่งชี้ 3 ครั้ง แล้วจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามตัวบ่งชี้ตัวแปรตาม และนำมาใช้จริงในการจัดกระบวนการเรียนรู้
- 2) พัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการวิจัย โดยจัดประชุมเพื่อปรับตัวบ่งชี้ให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน

6.7 ขั้นการทำเครื่องมือวิจัยและพัฒนาเครื่องมือวิจัย

- 1) ครูจัดเตรียม นำเครื่องมือวิจัยไปใช้และปรับปรุงเครื่องมือวิจัย
- 2) ผู้บริหารดำเนินการพัฒนาเครื่องมือวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้
 - 2.1) สืบหาข้อมูล บริบทของโรงเรียน ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานตามจุดเน้นของโครงการ วพร. และสำรวจความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แล้วออกแบบการวิจัยเพื่อแก้ปัญหา
 - 2.2) สร้างเครื่องมือวิจัยตามลักษณะของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม
 - 2.3) ทดลองใช้เครื่องมือวิจัย
 - 2.4) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้น
 - 2.5) ประเมินเครื่องมือวิจัย
 - 2.6) ปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือวิจัย
 - 2.7) สรุปผลการใช้เครื่องมือวิจัย
- 3) นักวิจัยภายนอกดำเนินการพัฒนาเครื่องมือวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้
 - 3.1) ศึกษาถึงวิธีการจัดการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้นของโครงการวิจัยจากเอกสาร โครงการวิจัยแม่บทและโครงการวิจัยย่อยเกี่ยวกับจุดเน้นตัวแปรต้นและตัวแปรตาม
 - 3.2) สร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย โดยกำหนดตามลักษณะตัวแปรที่ศึกษาซึ่งสอดคล้องกับจุดเน้นตัวแปรต้นและตัวแปรตามของโครงการย่อย

6.8 ขั้นการปฏิบัติการวิจัยและพัฒนา การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ครูนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปใช้ในการสอน เก็บรวบรวมข้อมูล ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งที่เป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการเรียนรู้ด้านคุณลักษณะ ซึ่งในตลอดระยะเวลา 2 ปี มีงานวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหา จำนวนทั้งสิ้น 21 เรื่อง

6.9 ขั้นการเผยแพร่ผลงานและขยายผล

1) จัดนิทรรศการผลงานนักเรียน ประชาสัมพันธ์ผลงานนักเรียนในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียนไปยังผู้ปกครองและผู้ที่มาเยี่ยมชม และจัดรายการวิทยุเผยแพร่กิจกรรมของโรงเรียน

2) แสวงหาโรงเรียนเครือข่าย โดยทาบทามและส่งหนังสือเชิญอย่างเป็นทางการ รวมทั้งให้โรงเรียนต่าง ๆ มาศึกษาดูงานและส่งบุคลากรของโรงเรียนไปเป็นวิทยากรให้ความรู้

3) ขยายผลเข้าสู่ระบบปกติเชิงนโยบาย เช่น กำหนดแผนพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนตามแนวทางของโครงการ วพร. กำหนดนโยบาย พันธกิจโดยยึดหลักและกระบวนการวิจัยและพัฒนา ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง

6.10 ขั้นการประเมินโครงการ

โรงเรียนดำเนินการประเมินตามตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ และประเมิน โครงการโดยพิจารณาเกณฑ์ 3 ด้าน คือ ด้านองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ด้านกระบวนการวิจัย และด้านประโยชน์ของผลวิจัย

7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

7.1 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในการวัดตัวแปรตาม ใช้การทดสอบวัดด้านความรู้ และใช้แบบบันทึกพฤติกรรมด้านคุณลักษณะ เช่น การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาการทำงานเป็นทีม ฯ ตามตัวบ่งชี้ของตัวแปรตาม นอกจากนี้ก็ใช้การประเมินจากผลงานของนักเรียน

7.2 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เกี่ยวข้อง

ครู วัดจากการสังเกตการปฏิบัติงาน การสำรวจงานวิจัยของครู การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินงาน

ผู้บริหาร ใช้การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเมินการบริหารจัดการด้านการจัดปัจจัยเกื้อหนุน การนิเทศภายในและการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

นักวิจัยภายนอก ใช้การพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับฝ่ายต่าง ๆ ในการวิจัยปฏิบัติการตามจุดเน้น

8. นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

8.1 นวัตกรรมของครู

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นระยะเวลา 2 ปี โรงเรียนได้นวัตกรรมดังต่อไปนี้

8.1.1 การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะการดำรงชีวิต การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้และทักษะการดำรงชีวิต มีการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ ลักษณะที่เชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติที่ใช้กระบวนการกลุ่ม กับการเรียนรู้แบบโครงการ ดังผังตัวบ่งชี้

8.1.2 กระบวนการจัดการเรียนการสอน รูปแบบที่มีการเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติและการเรียนรู้แบบโครงงานได้จัดกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) ครูและนักเรียนร่วมกันวางแผน ในการกำหนดกรอบเนื้อหาและสำรวจแหล่งเรียนรู้
- 2) นักเรียนกับครูร่วมกันเลือกแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่เรียนและจุดประสงค์ โรงเรียนประสานขอความร่วมมือขอใช้แหล่งเรียนรู้(กรณีแหล่งเรียนรู้ภายนอก) ครูและนักเรียนจัดทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้
- 3) นักเรียนร่วมกันทำกิจกรรม สรุปบทเรียน นำเสนอและประเมินผล

8.2 นวัตกรรม/ การสนับสนุนส่งเสริมของผู้บริหาร

การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินและร่วมปรับปรุงแก้ไข

8.3 นวัตกรรม/ การสนับสนุนส่งเสริม ของผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอก

นักวิจัยภายนอกใช้การให้ความรู้ ให้คำปรึกษา นิเทศติดตามผลแบบกัลยาณมิตรโดยมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานของโรงเรียน ตั้งแต่การวางแผน ร่วมให้คำปรึกษาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

9. ผลการใช้นวัตกรรม

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมในระยะเวลา 2 ปี เกิดผลดังต่อไปนี้

9.1 ผลการเรียนรู้

9.1.1 ด้านผู้เรียน

ในด้านความรู้ คือ นักเรียนมีความรู้ตามวัตถุประสงค์ของรายวิชาต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้และวิธีการสร้างองค์ความรู้ด้วยการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ด้านทักษะ นักเรียนมีการวางแผนเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ มีการเลือกแหล่งเรียนรู้ เทคนิคหรือนวัตกรรม นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีเรียนรู้ มีการใช้กระบวนการทางปัญญาไม่ว่าจะเป็นการสืบค้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการคิดวิเคราะห์ ประเมิน ตัดสินใจ ด้านเจตคติ นักเรียนมี เจตคติที่ดีต่อแหล่งเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ และต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบในการทำงาน ใฝ่รู้ และมีความสุขในการเรียนรู้ ตลอดจนมีความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ทั้งด้านธรรมชาติ บุคคล และภูมิปัญญา ในด้านผลผลิต ได้ผลงานของนักเรียนที่เกิดจากการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้รายวิชาต่าง ๆ รวมทั้งเกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

9.1.2 ด้านครู

ครูมีการพัฒนาตนเอง มีการเตรียมการเรียนรู้ สามารถวิเคราะห์หลักสูตร พัฒนาแผนการเรียนรู้ ปฏิบัติการสอน จัดสาระ ประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับแนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีการทำงานแบบรวมพลังร่วมกันเป็นทีม ร่วมคิด ร่วมทำ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลากหลายอย่างเหมาะสมกับการเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน มีการใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ครูสายสามัญศึกษา-สายอิสลามศึกษา ทำงานเป็นทีมและมีความสามัคคี เครือข่ายครู เครือข่ายผู้ปกครอง เครือข่ายชุมชนที่เป็นแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นทำงานกันอย่างร่วมมือและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

9.1.3 ด้านผู้บริหาร

ผู้บริหารได้พัฒนาความรู้และทักษะการบริหาร โดยฐานโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาโรงเรียนตามแนวทางโครงการ วพร. ได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่เกิดความสับสนในจุดมุ่งหมายของโครงการ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สามารถวิเคราะห์หลักสูตร ตลอดจนมีความเข้าใจในการเลือกและใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน รวมถึงมีการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้อยู่เสมอ ในด้านทักษะ ผู้บริหารสามารถกำหนดเป้าหมายและแนวคิดการพัฒนาครูและนักเรียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น มีการบริหารและพัฒนาโรงเรียนตามหลัก PDCA มีการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร มีการจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศ และการบริหารวิชาการเพื่อเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในด้านเจตคติ ผู้บริหารมีเจตคติที่ดีต่อการทำวิจัยครั้งนี้ ต่อการกระจายอำนาจทางการบริหาร ต่อการมีส่วนร่วมของบุคคลหลาย ๆ กลุ่มทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาและชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ รวมถึงมีเจตคติที่ดีต่อการใช้แหล่งเรียนรู้และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

9.1.4 ด้านนักวิจัยภายนอก

ได้เรียนรู้การปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและเกิดทักษะการนิเทศแบบกัลยาณมิตร

9.2 ผลผลิต

9.2.1 **นักเรียน** มีผลงานจากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ซึ่ง ได้มีโอกาสนำไปจัดนิทรรศการของโรงเรียนก่อนที่จะสิ้นสุดโครงการ

9.2.2 **ครู** มีแผนการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ มีงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนทั้งครูสายสามัญและสายศาสนา

9.2.3 **ผู้บริหาร** มีรายงานการดำเนินงานโครงการ

9.2.4 นักวิจัยภายนอก มีรายงานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

9.3 ผลกระทบ

การเข้าร่วมโครงการ วพร. ทำให้เกิดผลดังต่อไปนี้

9.3.1 ครูที่สอนสายสามัญและสอนสายศาสนามีโอกาสในการทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ฯ และการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

9.3.2 เกิดการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารโรงเรียนได้เอื้อต่อการดำเนินงานตามโครงการ วพร. และสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานการประเมินภายนอก

9.3.3 ได้โรงเรียนธารโตวัฒนวิทย์ เป็นโรงเรียนพันธมิตรใหม่ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนพัฒนาวิทยาอย่างจริงจังและจริงใจ

9.3.4 เกิดการเรียนรู้วิธีการติดตามงานอย่างเป็นรูปธรรม

9.3.5 เกิดการพัฒนาระบบการกระจายอำนาจจากผู้บริหารสู่ระดับปฏิบัติการ

9.3.6 เกิดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นทางการ (ครู 1 คน ดูแลนักเรียนเพียง 18-25 คน)

9.3.7 ครูมีโอกาสได้รู้จักและพบปะกับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ มากขึ้น

9.3.8 ครูมีโอกาสให้คำปรึกษาแก่ครูโรงเรียนอื่น ๆ

9.3.9 บุคลากรได้รับการบำรุงขวัญและเกิดความรักความผูกพันต่อโรงเรียนมากขึ้น

9.3.10 สื่อการเรียนรู้รายวิชาต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต มีจำนวนเพิ่มขึ้น

9.3.11 ระบบสารสนเทศและเว็บไซต์ของโรงเรียนได้รับการพัฒนาให้ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน

9.3.12 นักเรียนมีความสนใจในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้มากขึ้น มีความร่วมมือและเข้ากลุ่มในการเรียนและการทำงานมากขึ้น

9.3.13 นักเรียนโรงเรียนพัฒนาวิทยาได้รับรางวัลชนะเลิศในการแข่งขัน ได้ว่าที่ ระดับเขตการศึกษา 2 จากสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2 ในปีการศึกษา 2545

9.3.14 โรงเรียนพัฒนาวิทยาได้รับพระราชทานรางวัล “โรงเรียนดีเด่น” ขนาดใหญ่ ในปีการศึกษา 2546

9.3.15 นาวนาชยาดา การ์ิ นักเรียนชั้น ม.6 ได้รับพระราชทานรางวัล “นักเรียนดีเด่น” โรงเรียนขนาดใหญ่ ในปีการศึกษา 2546

10. ข้อเสนอแนะในการนำนวัตกรรมไปใช้

10.1 โรงเรียนควรจัดทำฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของทางราชการ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ สถานประกอบการ ห้องปฏิบัติการห้องสมุด อุทยานการเรียนรู้ ศูนย์การ

เรียนรู้ๆ ที่โรงเรียนหรือชุมชนจัดให้มีขึ้น โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกได้มากขึ้น

10.2 เปิดโอกาสให้ผู้ได้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้กับโรงเรียนกว้างขวางมากขึ้น

10.3 ในส่วนของการบริหารจัดการเวลา ผู้บริหารจะต้องหาวิธีการจัดตารางเรียนให้ยืดหยุ่นได้ เช่น จัดเป็นช่วงเวลา เพื่อให้การบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้ข้ามกลุ่มสาระสะดวกและคล่องตัวมากขึ้น

10.4 สร้างความเคยชินในการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มีการประสานงานและบุคลากรจะทำงานได้รวดเร็วและทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข

10.5 จัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรภายในและภายนอกโรงเรียน

10.6 จัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศ และบริการวิชาการในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของครูและนักเรียน

10.7 สนับสนุนวัสดุ/อุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของบุคลากรในโรงเรียน

.....

คณะผู้วิจัยและผู้จัดทำสรุปรายงานการวิจัย

1. คณะผู้ดำเนินงานโครงการวิจัยย่อย RDL 06/ S

โรงเรียนในโครงการ : 1. โรงเรียนธารโตพัฒนวิทย์ จ.ยะลา
2. โรงเรียนพัฒนาวิทยา จ.ยะลา

หัวหน้าโครงการ : นายวิโรจน์ กำเนิดคุณากร โรงเรียนธารโตพัฒนวิทย์ จ.ยะลา

นักวิจัยภายนอก : ผศ.กมลรัตน์ คนองเดช มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จ.ยะลา

นักวิจัยร่วม : ผศ.ดร.สุวรรณ ภควัฒน์ชัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จ.ยะลา

2. ผู้จัดทำสรุปรายงานการวิจัย

ผศ.ดร.สุวรรณ ภควัฒน์ชัย